

Is het ‘fiif foar tolve’ voor het Fries?

Pagina 9

Waarom riep de regering in ballingschap niet actief op tot verzet?

Pagina 3

Hoe geruzie over een lege polder leidde tot een innovatief broeinest

Pagina 6 en 7

Expert: ‘Niemand kan multitasken. En toch blijven we het proberen’

Pagina 11

Onze harten zijn daar

Chileense studenten over de felle protesten in hun land

Het valt niet mee om je te concentreren voor je studie, terwijl je thuisland in brand staat. Studenten uit Chili moeten vanuit Leiden toezien hoe vrienden en familieleden de straat opgaan. ‘Als ik er nu was, zou ik ook demonstreren.’

DOOR YVET MAASSEN ‘Het is moeilijk voor te stellen dat in de straten voor de universiteit waar ik eerst studeerde en werkte, nu soldaten rondlopen’, vertelt Carolina Flores Barros. ‘Het is nu zo anders daar.’ De masterstudent international public law weet nog dat ze een maand geleden een Nederlandse studiegenoot vertelde over haar ‘stabiele en vreedzame land’. Een dag later begonnen de protesten.’

Op 14 oktober besloten scholieren in de hoofdstad Santiago niet meer te betalen voor de metro, nadat de regering een verhoging van dertig cent had aangekondigd. Al snel leidde dit tot de bezetting van verschillende stations. Uiteindelijk zijn 17 metro’s verbrand en 81 vernield.

De politie greep met harde hand in. Voor het eerst sinds de val van oud-dictator Pinochet werd de noodtoestand uitgeroepen en verscheen zelfs het leger weer in de straten. Tijdens de protesten zijn er zeker 22 mensen omgekomen en zijn er meer dan tweeduizend gewonden gevallen. De Verenigde Naties doen onderzoek naar de mensenrechtenschendingen, waaronder marteling.

De demonstraties gaan om meer dan dertig cent, vertelt Melisa Galvez, masterstudent governance of migration and diversity. ‘Het gaat om dertig jaar ongelijkheid en onrecht. Er is corruptie, we hebben slechte pensioenen en de werkloosheid groeit. Mensen hebben geen vertrouwen in de politici. De overheid moet haar verantwoordelijkheid nemen.’

‘Ik heb erg veel slaapttekort’, vertelt filosofiestudent Gabriel Gallego Herrera. Hij woont sinds januari in Den Haag voor zijn master. ‘Je ziet op het nieuws dat mensen worden neer-

Een betoger in Santiago heeft tranen van bloed onder haar ogen geverfd. Chileense studenten in Leiden voelen zich ‘nutteloos’. Foto Hollandse Hoogte

geschoten en dan moet je nog slapen. Dat lukt niet.’ Zeker toen de protesten begonnen, kon hij zich slecht concentreren. ‘Ik heb een week lang niks gelezen voor mijn studie, wat nooit voorkomt. Ik ben een perfectionist.’

Gabriel heeft overwogen om naar de universiteitspsycholoog te gaan, maar werd afgeschrikt door de lange wachttijd. ‘Ik zou pas in december ergens terecht kunnen. Een maand later ga ik alweer terug naar Chili.’

Het tijdsverschil - in Nederland is het vier uur eerder - vergroot de be-

zorgdheid, zegt Carolina. ‘Als ik naar bed ga, heb ik altijd het gevoel dat het ergste nog moet komen. Als ik wakker word, is het eerste wat ik doe het nieuws bekijken van de dag ervoor.’

Ook Melisa begint elke dag met het checken van WhatsApp en Instagram, en dat gaat eigenlijk de hele dag door. ‘Het is erg moeilijk om te studeren. Na vijf minuten krijg ik weer een bericht via Instagram of Facebook over de protesten. Na een uur ben ik dan weer terug bij mijn studie. Maar vijf minuten later ben ik weer

afgeleid.’ Haar zus gaat naar zo veel mogelijk demonstraties. ‘Ik maak me vaak zorgen of alles wel goed gaat met haar. Veel protesten worden uiteindelijk onderdrukt.’ Toch is Melisa erg trots op haar zus. ‘Als ik in Chili was, had ik naast haar gestaan.’

Ze zucht. ‘Het voelt alsof ik niet echt hier ben. Mijn gedachten en mijn hart zijn de hele tijd in Chili’, vertelt ze. ‘Ik voel me nutteloos. Daar zou ik veel meer kunnen betekenen.’ Het gevoel van machteloosheid overheerst. Carolina en Melisa vertalen

op hun Instagram berichten over de opstand uit het Spaans naar het Engels. Gabriel geeft lezingen over de protesten: zondag spreekt hij bij het Haagse kunstcollectief ANNASTATE. Ook heeft hij een open brief geschreven over de mensenrechten in zijn thuisland, ondertekend door meer dan 150 studenten en universitaire docenten in Chili en Nederland. De brief wil hij aanbieden aan de Chileense overheid.

> Verder lezen op pagina 5

LITERAIR TALENT OPGELET!

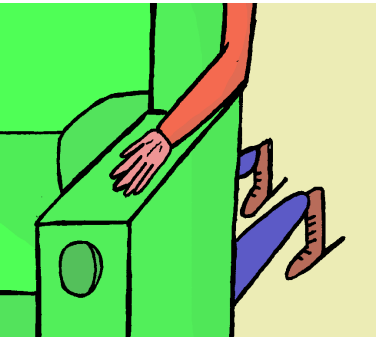
Win € 250 met de Mare-Kooyker Kerstverhalenwedstrijd

Ook dit jaar weer: de Mare-Kooyker Kerstverhalenwedstrijd! Win €250, €75 of €50 aan boekenbonnen. Extra bonusvoordeel: de winnaar maakt kans op de titel ‘de nieuwe studentenauteur van Nederland’ én een contract bij een uitgeverij. Stuur je verhaal (van maximaal 1500 woorden) voor 6 december naar: redactie@mare.leidenuniv.nl Deelname is alleen voor Leidse studenten.

LEIDS UNIVERSITAIR WEEKBLAD

Mare

Boekhandel Kooyker

Bandirah Pagina 12

Laat ze lekker lopen

DOOR SUSAN WICHGERS In mijn oude studentenhuys aan de Oude Singel was het hek voor het huis zo’n gewilde fietsparkeerplek, dat er een ongeschreven regel voor gold: pas als je er een jaar woonde, verdiende je het recht om ‘m daar neer te zetten.

Eerlijk is eerlijk, we hadden ook een fietsenstalling op de binnenplaats – maar dan moest je je eerst met fiets en al langs een zware voordeur wringen, door een gang die regelmatig bezaaid was met glasscherven, nog twee andere deuren, en het stond er eigenlijk ook al vol met boodschappenkarretjes.

Zeker als je binnen een paar uur weer zou vertrekken, ging je die moeite echt niet nemen. Aan de overkant van de straat waren wel een paar rekken, maar die stonden dan weer vol met fietsen van buurstudentenhuizen.

Het is, naast de geluidsoverlast, één van de kernargumenten van klagers in de verkameringsdiscussie: die verdomde FIETSEN die de studenten overal neerzetten.

Het is natuurlijk ook wel vervelend, in een stad met toch al niet te ruime stoepjes. Telkens als ik het zelf doe, een fiets parkeren op de stoep, doe ik een schietgebedje dat er niemand langs hoeft die slecht ter been is of in een rolstoel zit.

Maar wat ziet het groene fietsersoog aan de overkant van de straat, op plekken waar minstens tien fietsen hadden kunnen staan? Auto’s. Terwijl Leiden vol trots Nederlands diepste parkeergarage aankondigde, die nu al twee jaar lang (in ieder geval ’s nachts) half leegstaat, is het in de binnenstad een eindeloos spelletje *Rush Hour*.

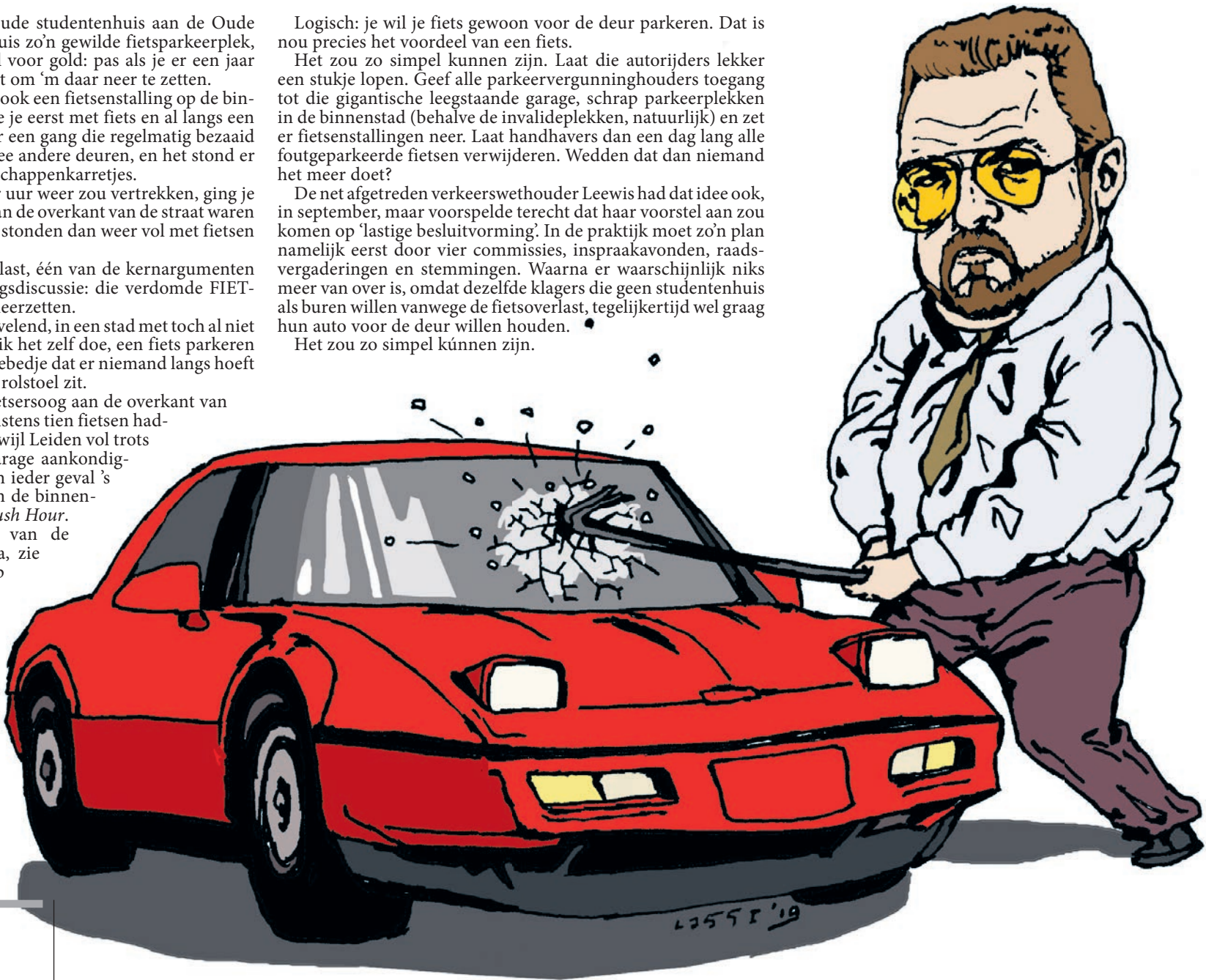
Aan het Rapenburg, een van de mooiste grachten van Europa, zie je ongeveer één fietsenrek op twintig parkeerplaatsen. De brugleuningen worden ontsierd door vastgezet fietsen, tegen bomen staan er ook een paar gekletterd.

Logisch: je wil je fiets gewoon voor de deur parkeren. Dat is nou precies het voordeel van een fiets.

Het zou zo simpel kunnen zijn. Laat die autorijders lekker een stukje lopen. Geef alle parkeervergunninghouders toegang tot die gigantische leegstaande garage, schrap parkeerplekken in de binnenstad (behalve de invalideplekken, natuurlijk) en zet er fietsenstallingen neer. Laat handhavers dan een dag lang alle foutgeparkeerde fietsen verwijderen. Wedden dat dan niemand het meer doet?

De net afgetreden verkeerswethouder Leewis had dat idee ook, in september, maar voorspelde terecht dat haar voorstel aan zou komen op ‘lastige besluitvorming’. In de praktijk moet zo’n plan namelijk eerst door vier commissies, inspraakavonden, raadsvergaderingen en stemmingen. Waarna er waarschijnlijk niks meer van over is, omdat dezelfde klagers die geen studentenhuys als bureu willen vanwege de fietsoverlast, tegelijkertijd wel graag hun auto voor de deur willen houden.

Het zou zo simpel kunnen zijn.

Colofon

Redactie-adres Rapenburg 38, 2311 EX Leiden
Postbus 9500 2300 RA Leiden

Telefoon 071–527 7272

Website mareonline.nl

E-mail redactie@mare.leidenuniv.nl

De redactie is op vrijdag gesloten.

Oplage circa 10.000

Hoofredactie

Frank Provoost frank.provoost@mare.leidenuniv.nl

Redactie

Vincent Bongers vbongers@mare.leidenuniv.nl

Bart Braun bbraun@mare.leidenuniv.nl

Anoushka Kloosterman a.s.kloosterman@mare.leidenuniv.nl

Sebastiaan van Loosbroek

s.p.van.loosbroek@mare.leidenuniv.nl

Susan Wichgers s.wichgers@mare.leidenuniv.nl

Medewerkers

Vera Arntzen · Remco Breuker · Maia de Quay · Marit de

Roij · Benjamin Sprecher · Ivo Verseput

Fotografie Taco van der Eb · Marc de Haan

Illustraties Bas van der Schot · Bandirah · Silas.nl

Basisontwerp Roeland Segaar, Dokwerk Communicatie

Art direction en vormgeving marcel van den berg joostmarcellis.nl

Drukwerk Rodi Rotatiedruk, Broek op Langedijk

Advertenties Bureau van Vliet B.V.

Postbus 20 2040 AA Zandvoort

Telefoon 023 – 571 47 45

Redactieraad

Prof. dr. Rick Lawson (voorzitter) · Prof. dr. Frank Israel

(vice-voorzitter) · drs. Marije van den Berg · Prof. dr. Willem

van der Does · drs. Malou van Hintum · Emilie van

Kinschot · Roel van Niekerk · Nathan Oosthoek · Frank

Rensen · dr. Alexander Pleijter · Marten Jesse Pot · dr.

Hermelijn Smits · Jonatan Wirix-Speetjens · Prof. dr. Kutsal

Yesilkagit

Jaarabonnementen

Een jaarabonnement op *Mare* loopt van september t/m

juni. Belangstellenden kunnen *Mare* thuisgestuurd

krijgen door €35 over te maken op IBAN

NL68RAB00103257950 ten name van Universiteit Leiden

(o.v.v. *Mare* en SAP-nummer 6200092091) en

vervolgens een bevestigingsmail met daarin hun adres

te sturen naar redactie@mare.leidenuniv.nl.

Studenten betalen €25

Ter controle gaag in de bevestigingsmail ook het

studentnummer vermelden.

Adreswijzigingen, klachten en opmerkingen over de toezending

redactie@mare.leidenuniv.nl 071-5277272

Ingezonden mededelingen

Mededelingen voor het op donderdag verschijnende

nummer moeten uiterlijk de voorafgaande donderdag

16.00 uur in het bezit van de redactie zijn.

ISSN 0166-3690

Column

Stop met je lichaam slopen

Ik loop hard. Wanneer ik daar iets over vertel is de eerste vraag meestal: ‘Oh, heb je ook een marathon gedaan?’ Ik leg dan heel geduldig en beleefd uit dat ik nog jong ben en nog lang niet genoeg halve marathons met goed gevolg heb afgelegd.

Maar het geduld is een keer op.

Zeker nu ik merk dat de vraag niet langer uit onwetendheid voortkomt, maar uit de verontrustende ontwikkeling dat de gemiddelde student tegenwoordig drie vrienden heeft die een marathon hebben gelopen. De marathon staat niet meer alleen op de bucketlist van de man met midlifecrisis, maar ook op die van de student. Nu wil het toeval dat ik stukjes schrijf die door studenten worden gelezen en daar kan ik best eens schandelijk misbruik van maken.

Het is nu herfst. Koud, nat en donker. Als je in april een voorjaarsmarathon wilt lopen, zou je nu al begonnen moeten zijn met trainen. De trainingsschema’s die de gemiddelde marathondebutant van internet plukt, gaan er vanuit dat de atleet al met gemak een halve marathon kan lopen. Wat vaak niet zo is. Ze zijn ook niet berekend op eindtijden die ver boven de vier uur uitkomen. De langste duurlopen op deze schema’s duren zo’n 2,5 tot 3 uur, en gaan er vanuit dat een loper in die tijd een kilometer of 34 aflegt. Veel recreanten komen in die tijd maar tot 25 kilometer. Lichamelijk is de gemiddelde marathonrecreant bij lange na niet voldoende voorbereid op de inspanning.

En dat is te zien. In 1986 was de gemiddelde marathon-tijd 3:52. Nu is dat 4:32. Er zijn zelfs pacers die hardlopers naar tijden van 4:45 of 5:00 loodsen. Even voor de niet-hardlopers die het tot hier hebben gebracht: vier en een half uur over een marathon doen is echt héél langzaam – en dat is nu dus het gemiddelde. Als je een haas nodig hebt om de marathon te lopen in vier en een half uur, moet je dan wel een marathon lopen?

Hardlopen is een hoge-impactsport. Bij elke pas krijgen

je botten, gewrichten en pezen zo’n drie keer het eigen lichaamsgewicht te verduren. Daarom is het belangrijk om je lichaam rustig te laten wennen aan de belasting, en toe te trainen naar een tempo waarmee je lange afstanden in een gezonde tijd kunt voltooien.

Een marathon in 4:32 lopen is onverantwoord. Als je zoveel uren nodig hebt om bij de finish te komen heb je niet genoeg getraind – anders zou je immers sneller zijn – en maak je je lichaam kapot. Vier of vijf uur achter elkaar hardlopen is voor topatleten al een absolute no go, laat staan voor recreanten.

De gevolgen merk je vaak pas na een jaar of twintig. Dan krijg je last van je rug of voel je bij je tweewekelijkse rondje plotseling dat je knieën versleten zijn en mag je van de dokter nooit meer hardlopen. Heb je je ooit afgevraagd waarom mannen van middelbare leeftijd altijd op de racefiets zitten? Velen van hen kunnen niet meer hardlopen.

Waarom zijn mensen te lui om serieus te trainen voor een serieuze afstand? Waarschijnlijk omdat we in een tijd leven waarin we snel doelen moeten bereiken en meteen resultaat willen zien. En omdat marathons vooral gelopen worden voor de bucketlist. Eigenlijk zouden marathons boven een bepaalde eindtijd niet mogen tellen voor die lijst. We moeten af van het idee dat de marathon het einddoel is van een hardloophobby – het is slechts één van de vele afstanden. Een snelle vijf kilometer is veel knapper dan een matige marathontijd.

Het is natuurlijk alleen maar toe te juichen dat mensen sportieve uitdagingen aangaan, maar de marathon is geen afstand om mee te spotten. Een tien kilometer lopen in meer dan een uur is gezond en helemaal prima, een marathon op dat tempo: gekkenwerk. Zeker als student.

MARIT DE ROIJ studeerde geschiedenis en Russische studies in Leiden en volgt nu een vervolgmaster in Oxford

Wanneer gaan we ons verzetten?

Historicus Katja Happe over de oorlogsgeschiedenis van normale mensen

Koningin Wilhelmina spreekt tijdens de Tweede Wereldoorlog tot het Nederlandse volk via Radio Oranje.

Iedereen beïnvloedt de geschiedenis, vindt Katja Happe. De Duitse historicus geeft dinsdag haar Cleveringa-oratie. 'Ik had niet verwacht dat Duitse Joden ooit nog bang zouden moeten zijn.'

DOOR VINCENT BONGERS 'Mijn opa overleed toen ik vijftien was', vertelt de Duitse historicus Katja Happe, die dinsdag de Cleveringa-oratie geeft in het Academiegebouw. 'Ik heb nooit veel met hem over de oorlog gesproken. Ik wist dat hij als soldaat gelegerd was in Frankrijk. Hij vertelde bijvoorbeeld dat hij toen chocola naar huis stuurde.'

'Toen ik later bezig was met een project over Jodenvervolgung in Nederland, onderzocht ik in het *Bundesarchiv* databases met daarin alle leden van de NSDAP en de SS. Kom, dacht ik, laat ik de naam van mijn grootvader eens intikken. En tjoep, toen verscheen in beeld dat hij lid van de SS was geweest en naast Frankrijk ook in Joegoslavië had gezeten. Een schok was het niet, wel een verrassing. Ik ben niet anders over mijn opa gaan denken en hou nog evenveel van hem. Maar als historicus ben ik wel geïnteresseerd wat hij in Joegoslavië deed. Dat was beslist geen goede plek in 1944.'

Maar stel dat hij daar oorlogsmisdaden heeft gepleegd? 'Daar zou ik uiteraard niet gelukkig mee zijn,' aldus Happe. 'Maar ik ben niet de oorlog en bezetting in Nederland gaan bestuderen vanuit een soort schuldgevoel. Zijn verhaal is de geschiedenis van een man die vocht in de oorlog, en toevallig ook mijn grootvader was.'

In 2017 publiceerde Happe het

boek *Viele falsche Hoffnungen* over de Jodenvervolgung in Nederland. De vertaling *Veel valse hoop* verscheen vorig jaar. In Nederland werd 75 procent van de Joodse bevolking gedeporteerd, een aanzienlijk hoger percentage dan in bijvoorbeeld België en Frankrijk.

Van de 107.000 gedeporteerde Joden hebben er maar 5000 de concentratiekampen overleefd. In het boek vraagt Happe zich af waarom de vervolging in Nederland zo effectief was. Eenvoudig is het antwoord niet. 'Een van de factoren was dat de hele Nederlandse bevolking niet, of veel te laat, begreep wat de Duitse doelen waren.'

Happe: 'De bevolking zag de Nederlandse Joden op de eerste plaats als Nederlander, niet als aparte groep in de samenleving. Het hele land is bezet, dus waarom zouden juist de Joden het mikpunt zijn? Veel mensen konden zich dat gewoon niet voorstellen. Er was lang geen gevoel dat verzet noodzakelijk was.'

Dat gold ook voor de Nederlandse regering in ballingschap. 'Achteraf is het natuurlijk altijd makkelijk gezegd, maar je zou toch meer actie hebben verwacht. Het eerste doel was de oorlog winnen, en wel zo snel mogelijk. Door onderhandelingen met de Duitsers over de Joodse bevolking zou de oorlog alleen maar langer duren. Maar er was zeker een kans om te zeggen: "Hé, ga in het verzet! Wat er met de Joden gebeurt is fout!" Dat heeft de regering nauwelijks gedaan.'

In haar boek citeert Happe de Joodse onderduiker Abraham Stolker. 'Ze laten zich ook eens van tijd tot tijd horen om niet te worden vergeten door het Nederlandse volk', schreef deze tijdens de oorlog in zijn dagboek: 'Dan brengen ze de praatjes "Nederland zal spoedig herrijzen", of

"De bevrijding staat op de drempel van de deur", enzovoort. Te misse-lijk om aan te horen. En dan deze zwervers van Oranje, spreken medelijnd over de Joden en doen totaal niets om ons leed te verzachten. Tuig, tuig.'

Happe is geboren in 1970. 'Ik ben dan ook absoluut niet schuldig aan wat er in de oorlog is gebeurd, maar verantwoordelijkheid met betrekking tot die geschiedenis voel ik wel. Zeker als je kijkt wat er nu in Europa en Duitsland aan de hand is.'

'Ik hoop dat de samenleving van de geschiedenis leert, al zou dat welhaast een unicum zijn'

Happe ziet de opkomst van het rechts-extremisme als een serieus probleem.

'Het begint heel klein, maar dat waren de nazi's begin jaren dertig ook. Stapje voor stapje wordt het steeds groter. Die vergelijking met toen kun je nu wel degelijk maken. Een Berlijnse vriendin van mij heeft een Joodse collega die zich echt zorgen maakt over antisemitische aanslagen in Duitsland, en overweegt om te vertrekken. Ik had niet verwacht dat Joden hier ooit nog bang zouden moeten zijn. Dat kan echt niet.'

'Als ik naar de verkiezingssuccessen van de rechts-populistische *Alternative für Deutschland*-partij kijk in het oosten van het land, denk ik: "Wanneer beginnen we ons echt tegen deze partij te verzetten?" Hun ideeën zijn onacceptabel. Nu kunnen

we er nog wat aan doen. Als ze echt groot worden, zal het moeilijker zijn om je mond open te trekken. Ik hoop dat de maatschappij van de geschiedenis leert, al zou dat helaas wel haast een unicum zijn. We moeten het echter wel proberen.'

In haar oratie beschrijft Happe de manier waarop mensen de geschiedenis hebben veranderd in Nederland tijdens de oorlog. 'Het gaat mij om het persoonlijke perspectief op de bezettingstijd. Hoe reageer je op de maatregelen van de Duitsers en welke beslissing neem je? In Leiden keerde hoogleraar rechten Cleveringa zich zeer publiekelijk tegen het *Berufsverbot* voor zijn Joodse collega Eduard Meijers' (zie kader)

Maar Happe gaat ook in op Nederlanders die worstelden met de bezetting, zonder publiekelijk stelling te nemen. 'Mevrouw Glazema-van Altena, een lerares in Arnhem, tekende bijvoorbeeld wel de Ariërvakking (ambtenaren en onderwijzers moesten een document ondertekenen waarin ze verklaarden niet Joods te zijn, *red.*), maar ze schreef in haar dagboek dat ze het daar heel moeilijk mee had: "Ik schaamde mij zó, dat ik, o struisvogel, mijn handtekening krabbelde met mijn ogen dicht. Alsof het er daar minder erg om werd!"'

'Deze dame heeft haar gedachten aan papier toevertrouwd. Is ze zich daarna ook anders gaan gedragen? Dat zou kunnen. Ik vind het belangrijk om dit soort bronnen te onderzoeken. Iedereen maakt en verandert de loop van de geschiedenis.'

Katja Happe, *Mensen maken verschil - persoonlijke perspectieven uit de bezettingstijd in Nederland*, Cleveringa-oratie, Academiegebouw, dinsdag 26 november, 16:00 u

De beroemde protestrede

Op dinsdag 26 november 1940 had de Joodse hoogleraar rechten Eduard Meijers (1880 -1954) in Leiden een college burgerlijk recht moeten geven. De Duitsers hadden echter alle Joodse medewerkers ontslagen. Het college werd overgenomen door collega-hoogleraar Rudolph Pabus Cleveringa (1894-1980), de decaan van de Rechtenfaculteit. Cleveringa gaf echter geen college maar hield een protestrede waarin hij zich verzette tegen het ontslag van Meijers en ander Joodse medewerkers. Een dag later werd hij voor deze daad door de Sicherheitspolizei opgepakt. De Duitsers sloten hem tot zomer 1941 op in de gevangenis van Scheveningen, het beruchte Oranjehotel. Zowel Cleveringa als Meijers overleefden de oorlog. Ter herinnering aan de protestrede wordt er elk jaar een Cleveringa-hoogleraar aangesteld die op of rond 26 november de Cleveringa-oratie houdt.

Het verleden transporteren

De interesse voor Nederland in bezettingstijd ontstond min of meer toevallig, toen Katja Happe een semester in Groningen studeerde. 'Mijn afstudeerscriptie ging over "moffen-eiden" en mijn proefschrift over Duitsers in Nederland.'

Inmiddels is ze ook directeur van de gedenkplaats Ladelund. 'Dit was een klein concentratiekamp in Duitsland vlakbij de Deense grens. Er is een sterke link met Nederland.' Bij een vergeldingsactie in 1944 voor een verzetsdaad werden namelijk honderden mannen uit Putten opgepakt. Een deel van hen werd naar Ladelund gedeporteerd.

'Het is heel belangrijk om via zo'n gedenkplaats het verleden naar het heden te transporteren. Er komen veel scholieren bij ons op excursie. Als ik met hen praat over die tijd, dan probeer ik dat op hun leven te betrekken en koppel ik het aan *mobbing*: iemand uitsluiten en pesten omdat hij bijvoorbeeld dik is of een bril heeft. Ook de vervolgingen van de nazi's begonnen met pesterijen. Als ik zie dat de scholieren gaan nadenken over dat soort zaken, dan ben ik al tevreden.'

Nieuws

Rookruimte KOG verplaatst

De rookruimte voor de Rechtenfaculteit is verplaatst, van pal voor de deur van het Kamerlingh-Onnesgebouw, naar de straatkant, een stuk verder van de ingang. Daar is nu een overdekte plek om te roken. Tenminste, tot de zomer van volgend jaar: in het kader van het Nationaal Preventieakkoord, waarin afspraken staan om roken tegen te gaan, heeft het college van bestuur bepaald dat alle universiteitsterreinen en –garages in 2020 geheel rookvrij moeten worden gemaakt. Per 1 augustus wordt daarom ook deze rookplek definitief opgeheven.

Britse universiteiten staken

Medewerkers van zestig Britse universiteiten gaan vanaf 25 november staken. Het is de bedoeling dat de staking acht dagen duurt. De actie treft meer dan een miljoen studenten. Ook de topuniversiteiten Oxford en Cambridge doen mee. Het wetenschappelijk personeel klaagt over te hoge werkdruk en is ontevreden over de pensioenregelingen en salarissen. Ook na de geplande beëindiging van de staking op 4 december, gaan de protesten door. In Nederland voeren wetenschappers ook actie. Protestbeweging WoinActie en wetenschappersvakbond Vawo zijn deze maand een 'witte staking' begonnen. Deelnemende wetenschappers werken in november alleen maar de uren waarvoor zij zijn aangesteld. De witte staking is een eerste van 'escalerende acties' van WoinActie.

Meest geciteerde onderzoekers

Wetenschapsdatabank Web of Science heeft weer de jaarlijkse lijst van 'Highly Cited Researchers' uitgebracht. Dat zijn onderzoekers het meest (top 1%) geciteerd wordt binnen hun vakgebied. Wereldwijd zijn dat er zo'n zesduizend, waarvan er zestien Leiden als hoofdstelling hebben. Twee daarvan zijn vrouw: Eline Slagboom en Desiree van der Heijde, beiden van het Leids Universitair Medisch Centrum. De Leidse Sterrewacht bokst traditiegetrouw boven haar gewichtsklasse, met vier onderzoekers in de lijst van meestgeciteerden.

Athenaprijs voor Leidse chemicus

Onderzoeker Daniela Kraft is onderscheiden met de Athenaprijs van wetenschapsfinancier NWO. Dat is een prijs voor vrouwelijke chemici die 'hoogstaand onderzoek doen en een rolmodel vormen voor andere onderzoekers.' Haar vakgebied bevindt zich op het grensvlak van de scheikunde en de fysica; ze is gepromoveerd in de chemie, maar in Leiden aangesteld bij het instituut voor natuurkunde.

De prijs bestaat uit een bedrag van 25.000 euro en een beeldje. Kraft zal die op 10 december ontvangen.

Andere naam Garenmarkt

Wijkvereniging Pieters- & Academiewijk en Levendaal-West (PAL) wil de naam van het plein aan de Garenmarkt veranderen. Daar wordt nu flink gebouwd aan een ondergrondse parkeerplaats, met een parkje erbovenop. De vereniging wil dat het plein een nieuwe naam krijgt, omdat er verwarring over bestaat. De meeste mensen noemen het plein namelijk 'Garenmarkt'. In werkelijkheid heet niet het plein, maar de straat die erlangs loopt zo. 'Met als gevolg dat in verschillende navigatiesystemen de naam 'Garenmarkt' niet als straat, maar als plein aangeduid wordt waardoor de straat niet wordt gevonden', schrijft PAL. De wijkvereniging komt met enkele suggesties voor nieuwe namen: Thorbeckeplein, Oosterlingplaats, Garenmarktplein of Le Poole plein. Stemmen kan tot 1 december.

'Straf studenten niet twee keer'

Kamer en minister zijn het oneens over studentenvoucher

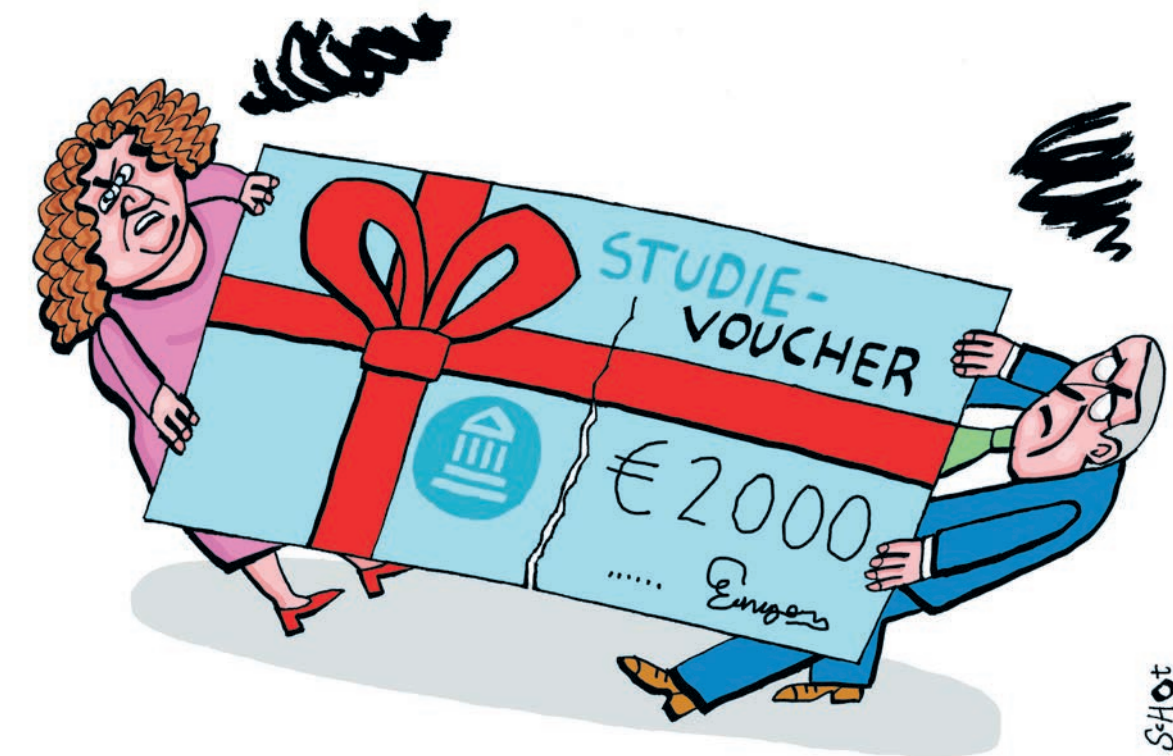
Minister Van Engelshoven en de Tweede Kamer steggelen over de studievoucher van tweeduizend euro waarmee afgestudeerden een bijspijkerkursus kunnen betalen.

DOOR VINCENT BONGERS Studenten die hun basisbeurs inleverden maar niet profiteren van de investeringen van het studievoorschot krijgen een doekje voor het bloeden, namelijk een studievoucher van tweeduizend euro. Die kan ingezet worden om na de studie nog een cursus te volgen.

Studenten die zo'n kortingsbon krijgen moeten ook gebruik kunnen maken van de zogeheten STAP-regeling, vindt het CDA. STAP staat voor Stimulans ArbeidsmarktPositie. Dat is een pot met geld van de overheid bedoeld voor nascholing. 'Per jaar kunnen zo'n 100.000 tot 200.000 mensen aanspraak maken op duizend tot tweeduizend euro om een opleiding te volgen', aldus de site van de Rijksoverheid. Maar voor studenten die hun studievoucher willen inzetten blijft die pot dus gesloten. Dat is onterecht, vindt het CDA.

'Studenten vinden het onrechtvaardig dat als ze aanspraak maken op zo'n studievoorschotvoucher ze niet meer in aanmerking komen voor de STAP-regeling', zei CDA-Tweede Kamerlid Hilde Palland tijdens een debat vorige week met minister Van Engelshoven van Onderwijs. 'De voucher was toch bedoeld als tegemoetkoming voor studenten vanwege de afschaffing van de basisbeurs? Zij moeten niet nog eens worden gestraft door hen uit te sluiten van de STAP-regeling.'

Van Engelshoven vond het standpunt van het CDA 'verrassend.' Een

week eerder had de Kamer namelijk al gedebatteerd over de vouchers. Het CDA, GroenLinks en de SP wilden dat studenten de tweeduizend euro van hun studieschuld kunnen aftrekken of, voor de schaarse afgestudeerden die geen schuld hebben, dat bedrag contant ontvangen. 'Uw fractiegenoot wilde toen de vouchers helemaal niet inzetten voor

'een leven lang leren' maar cash uitbetalen,' aldus Van Engelshoven. 'Dat is in tegenspraak met uw vraag. Dan hebben de vouchers niks meer te maken met het STAP-budget.'

De minister vond dat de partij een keuze moet maken over de vouchers: 'Welke kant wil u op?'

Volgens Palland is slechts het gegeven dat een student die een vou-

cher heeft deze al bij voorbaat uitsluit van de STAP-pot. 'Het maakt niet uit hoe je die dan gebruikt. Het is een belemmering. Dat wringt.'

De minister hield voet bij stuk: 'STAP heeft best schaarse middelen.' Van Engelshoven wil die inzetten voor mensen voor wie het lastig is om bijscholing te krijgen. Daar vallen hoopgeleiden niet onder.

Docenten willen eigen kamer

Universitair docenten van het instituut LUCAS van de faculteit Geesteswetenschappen moeten vanaf maart een werkruimte delen. Alleen universitair hoofddocenten (UHD's) en hoogleraren behouden een eigen kamer.

Dat komt omdat het instituut in maart 2020 verhuist van het Van Eyckhof naar het Arsenaal. 'Met het aantal werkplekken dat daar beschikbaar is, is het niet mogelijk om iedere medewerker een eigen werk-

plek te bieden', zegt onderwijsdirecteur van LUCAS Jan Pronk. 'LUCAS heeft ervoor gekozen om UHD's en hoogleraren een eigen werkplek te laten behouden, maar UD's en docenten moeten inderdaad een kamer delen.'

Faculteitsraadslid Adriaan Rademaker vindt dat 'een onevenwichtige verdeling van de werkruimte'. Rademaker: 'Een UHD met een halve aanstelling heeft een eigen kamer, maar twee UD's met samen anderhalve aanstelling delen er een.'

Pronk: 'Wij begrijpen dat UD's graag een eigen kamer willen, bijvoorbeeld voor de gesprekken die zij voeren met studenten. Om dit goed te kunnen faciliteren, komen er meerdere vergaderruimtes in het Arsenaal, zodat op elke verdieping de gelegenheid is om ongestoord te kunnen overleggen.'

De universiteit heeft normen opgesteld voor het aantal vierkante meters dat per werknemer beschikbaar moet zijn voor een werkplek. Op basis van die norm is berekend

dat LUCAS naar het Arsenaal kan verhuizen, maar daar zijn niet voldoende ruimtes om iedere werknemer een eigen werkruimte te geven. 'Dat geldt in de huidige huisvesting van LUCAS overigens ook al voor bijna de helft van de UD's', geeft Pronk aan.

Of een herverdeling van de werkruimtes ook geldt voor andere instituten die nog gaan verhuizen, is de vraag. Dat is afhankelijk van de ruimtes die zij toegewezen krijgen. **SVL**

Kwartiermaker voor Law Park

Het toekomstige Leiden Law Park moet weliswaar 'een bruisende plek' worden, maar omwonenden hoeven niet te vrezen voor drukte.

Dat zegt de zogeheten kwartiermaker (een soort verkenner) Jan-Hendrik Schretlen

Hij kijkt dit jaar of de plannen van de rechtenfaculteit haalbaar zijn. Het bestuur heeft haar oog laten vallen op het gebouw van het voormalig Rijksmuseum van Natuurlijke Historie – de voorloper van Naturalis – aan de Raamsteeg. Dat pand staat nu leeg.

Het lijkt erop dat het Leiden Law Park een soort constructie moet worden á la het Bio Science Park: een plek waar bedrijven samen kunnen werken met de universiteit, waar ook inwoners terecht kunnen voor vragen of lezingen.

Het Law Park moet een 'bruisende plek' worden, een 'juridische innovatiehub' voor 'kruisbestuiving tussen kennis en bedrijfsleven', schrijft Schretlen op de website van de universiteit.

Eén van de pijlers is 'het ontwikkelen van economische bedrijvigheid, maar dan als groeimodel:

buurtbewoners hoeven niet meteen te vrezen voor enorme drukte in het gebied.'

Decaan Joanne van der Leun wil buurtbewoners betrekken bij het ontwikkelen van de plannen, en ziet het 'als een mooie impuls voor vernieuwing en samenwerking.'

'Het gaat allereerst om een open, fysieke plek – het gebouw aan de Raamsteeg – die we als community willen inrichten', aldus de website van de Universiteit Leiden.

Dat gaat zich richten 'op innovatieve oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken', willen ze 'on-

dernemende studenten uitdagen om mee te doen.'

De gemeente is in ieder geval enthousiast. 'Dit plan is niet alleen goed voor de faculteit zelf, maar draagt ook bij aan de lokale economie en is dus goed voor de hele stad', aldus wethouder Paul Dirkse.

Dimitrie Morrison, hoofd economie van de provincie Zuid-Holland is het daarmee eens: 'Dit is niet alleen lokaal van belang, maar voor de hele regio en kan een innovatief kenniscluster worden voor burgers, bedrijven en overheden met wijde uitstraling.' **AK**

Studenten toch op straat

College van B&W over verkamering: ‘Wachten op vrijwillige verhuizing onuitvoerbaar’

Een ‘uitsterfbeleid’ voor studenten die in illegaal verkamerde panden wonen: het klonk als de ideale oplossing, maar het Leidse college van B&W zegt dat dit niet goed uitvoerbaar is.

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK Dat staat in een brief van het stadsbestuur aan de gemeenteraad.

In de vergadering van de commissie stedelijke ontwikkeling eind oktober, stelden Pieter van der Woerd (CU) en Harbert van der Kaap

(PvdD) voor om een zogenoemd uitsterfbeleid in te voeren.

Dat betekent dat studenten die in een illegaal verkamerd pand wonen, daar mogen blijven tot ze vrijwillig verhuizen. Voor de ongeveer zeshonderd studenten die met de nieuwe verkameringsregels uit hun huis dreigen te worden gezet, zou die oplossing goed nieuws zijn.

Maar het stadsbestuur zegt nu dat die optie niet goed uitvoerbaar is. Dat komt ten eerste omdat daar dan ‘jarrenlang een uitvoerige administratie

van moet worden bijgehouden’. Ten tweede moet het worden doorgegeven aan de basisregistratie personen wanneer een kamerbewoner uit het pand vertrekt, terwijl dit niet altijd direct gebeurt. Daarnaast zou er ook regelmatig fysiek moeten worden gecontroleerd of de kamer leeg blijft. Tot slot noemt het bestuur dat het met dit beleid niet duidelijk is hoe lang het duurt tot alle illegaal verkamerde panden leeg zijn.

Dat betekent dat honderden studenten dus toch echt uit hun kamer

worden gezet en op een andere manier aan andere woonruimte moeten zien te komen.

Als oplossing daar voor dat probleem stelden enkele partijen voor om deze studenten een urgentieverklaring bij DUWO te geven. Dat voorstel heeft meer kans van slagen: ‘Wij zullen dit de komende weken samen met DUWO uitwerken’, aldus het college van B&W.

Ook ziet het college wel wat in de suggestie om verkamering boven winkels en horecagelegenheden toe

te staan. Straten die het college daarvoor aanwijst, zijn de Haarlemmerstraat, Vismarkt, Nieuwe Rijn, Beestenmarkt, Nieuwe Beestenmarkt en Steenstraat.

Door de nieuwe verkameringsregels, worden naar schatting tot zeshonderd Leidse studenten hun kamer uitgezet. Dit proces gaat minimaal vier jaar duren, laat het college weten. Donderdag 28 november vergadert de commissie stedelijke ontwikkeling verder over het verkameringsbeleid.

Demonstranten in Santiago. Foto Hugo Moralex

‘Protesteren is je burgerplicht’

> Vervolg van de voorpagina

Alle drie hebben ze voor hun medestudenten een presentatie gegeven over de situatie in hun land. ‘Ik was positief verrast door de reacties’, zegt Carolien. ‘Mijn studiegenoten zijn erg betrokken en vragen me vaak hoe het nu gaat.’

Gabriel is erg te spreken over zijn nieuwe vrienden in Nederland. ‘Ze komen met eten, hebben mijn steunbetuiging getekend. Ik heb veel aan ze gehad.’ Ook Melisa voelt zich gesteund. Zo ging ze naar een demonstratie tegen de Chileense regering op 24 oktober in Amsterdam. ‘Mensen vertelden me: laat maar weten als je iets nodig hebt, en je kunt bij mij overnachten. Ze snappen hoe belangrijk het voor mij is.’

Bij het grootste protest in Chili zelf verzamelden een miljoen Chileenen zich in de hoofdstad Santiago. Dat terwijl het land slechts 17 miljoen in-

woners heeft. De eerste eisen zijn ingewilligd: de metro-prijzen worden niet verhoogd, en het minimumloon stijgt. Verschillende verantwoordelijke ministers traden af. Gabriel: ‘Nu moet de president Piñera zelf nog opstappen.’

Het werd desondanks niet rustiger. Het ultieme doel van de betogers is een nieuwe grondwet die niet meer stamt uit de tijd van oud-dictator Pinochet. Vorige week werd een refe-

rendum aangekondigd over de vraag of er een nieuwe grondwet moet komen, of niet. ‘Ik hoop dat ook Chileenen in het buitenland hierover kunnen stemmen’, zegt Carolina.

Gabriel is er niet gerust op. ‘Vier jaar geleden kon president Piñera nog geen volkstelling regelen, hoe moet hem dit dan lukken?’ Eind januari keert hij terug naar Chili. Als het nodig is, gaat hij dan ook de straat op. ‘Dat is mijn burgerplicht.’ **YM**

Negatief reisadvies voor Chili en Hongkong

De Universiteit Leiden heeft ook de Leidse studenten die in Chili zitten, geadviseerd om terug naar Nederland te komen. Het is geen voorschrift, omdat voor dat land, net als voor Hongkong, nog geen negatief reisadvies is afgegeven. Universiteitswoordvoerder Caroline van Overbeeke zegt dat één

student uit Chili weg wil, de rest op dit moment nog niet.

In Hongkong zaten begin deze week nog veertien studenten. Van hen zijn er inmiddels vijf naar Nederland teruggekeerd. Van Overbeeke: ‘Er zijn er momenteel nog negen ter plaatse en we hebben met alle negen contact.’

‘Zijn we klaar voor de drukte?’

De Liberale Studentenpartij wil van het bestuur van Geesteswetenschappen weten of ze is voorbereid op een overvol Lipsius volgend jaar.

Door de verbouwing van Van Eyckhof en Van Wijkplaats vanaf zomer 2020, worden de colleges en werkgroepen daarheen verplaatst. Dat betekent dat het Lipsius nog drukker wordt, terwijl er in de gangen rond lunchtijd al bijna geen doorkomen meer aan is. De Liberale Studentenpartij (LSP) heeft daarom schriftelij-

ke vragen gesteld aan het faculteitsbestuur van Geesteswetenschappen.

De partij wil weten hoe er wordt omgegaan met de groeiende drukte tijdens collegewisselingen, en of er wel voldoende toiletten zijn. Ook wil de partij het volledige brandveiligheidsrapport van de brandweer zien. De partij vraagt het bestuur of er brandoefeningen zullen worden uitgevoerd op momenten dat de bezettingsgraad op z’n hoogst is.

Om alle colleges in het Lipsius te kunnen afdraaien, worden er straks

niet 46 maar 104 colleges in de avonden gegeven. LSP wil weten of de klachten van docenten zijn meegenomen in het besluit om het aantal avondcolleges ruim te verdubbelen. Daarnaast vraagt LSP zich af of er is gekeken naar alternatieve locaties om de colleges in op te vangen.

Tot slot maakt de partij zich zorgen om de situatie van de kantine, waar het nu al enorm druk is. ‘Hoe wordt de toenemende drukte in deze kantine opgevangen?’ De antwoorden worden half december verwacht. **SVL**

‘Meet wetenschap anders’

De manier waarop wetenschappers beoordeeld worden, moet op de schop. De clubs die daarover gaan, pleiten voor een meer ‘narratieve’ benadering.

Wetenschappers hebben, net als andere werknemers, wel eens een functioneringsgesprek. Een autoverkoper moet genoeg verkopen, een spits moet doelpunten maken en wetenschappers moeten – wat, eigenlijk?

Onderzoek doen, in elk geval. Maar hoe bepaal je of het genoeg en goed genoeg was? En onderwijs, spin-off-bedrijfjes, kennis delen, leiderschap of de omgang met patiënten, hoe weegt dat mee?

Onderzoek kun je meten: wetenschappers schrijven artikelen in vakbladen over hun werk, en die artikelen kun je tellen. Vakbladen kun je beoordelen op hoe vaak ze geciteerd worden (de zogeheten *impact factor*). Die twee cijfers kun je combineren en dan heb je een soort van objectieve maat voor de onderzoeksproductie, ook al weet niemand wat dat getal nou echt betekent.

Mede doordat het zo meetbaar is, krijgt het onderzoek veel aandacht in de evaluaties. Teveel, vinden Nederlandse kennisinstellingen. Universiteitskoepel VSNU en UMC-organisatie NFU willen het anders aan gaan pakken, en brachten vorige week een *position paper* uit waarin ze vertellen hoe het anders moet. Wetenschapskoepel KNAW en de financiers NWO en ZonMw schreven ook mee.

Het probleem is tweeledig: ener-

zijds zorgt de huidige focus op onderzoek ervoor dat goede mensen de universiteit moeten verlaten. Anderzijds (maar de schrijvers van het *paper* zijn te aardig om dat te noemen) zorgt het ervoor dat daarvoor ongeschikte mensen voor de collegezaal of aan de macht komen, puur omdat ze goed proefjes kunnen doen.

In de beoordeling van wetenschappers komt de nadruk sterker te liggen op kwaliteit, inhoud, wetenschappelijke integriteit, creativiteit, bijdrage aan wetenschap en/of maatschappij, en erkenning van het specifieke profiel van een wetenschapper en domein(en) waarbinnen een wetenschapper actief is. We verwachten dat dit ruimte geeft aan diversificatie en dynamisering van loopbaanpaden, en dat het de ervaren werkdruk verlaagt, zo valt er te lezen. Ook komt er meer aandacht voor teamwerk, en voor open wetenschap zonder betaalmuren en met toegankelijke data. Universiteiten en UMC’s gaan leergangen ontwikkelen om mensen academisch leiderschap bij te brengen.

Dat betekent dat de beoordelingsformulieren (voor de kenners: UFO en SEP) op de schop gaan. In plaats van een publicatielijst moeten wetenschappers een ‘narratief’ overleggen, dat een totaalbeeld geeft waar onderzoek slechts een deel van is. Ook het aanvragen van een onderzoeksbeurs gaat met zo’n narratief. De mensen die de aanvragen moeten beoordelen, gaan op cursus om de nieuwe aanpak te leren. **BB**

Tentamen inzien is recht

Antwoorden op tentamenvragen zijn persoonsgegevens, dus wie een tentamen niet mag inzien, kan de antwoorden alsnog opvragen via de nieuwe privacywet.

Dat heeft het College van Beroep en Examen (CBE) bepaald in een zaak van Rotterdamse geneeskundestudent Jasper Klasen, schrijft het universiteitsblad *Erasmus Magazine*. De antwoorden op een tentamen zijn namelijk persoonsgegevens, en die mag je altijd opvragen via de nieuwe Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG).

Dat geldt niet voor de tentamenvragen: die hoeft de universiteit niet te verstrekken. Daar is Klasen het niet mee eens, omdat het zonder de vragen onmogelijk is te controleren of de gegevens goed zijn verwerkt. Hij gaat in hoger beroep.

Uit angst dat de vragen uitlekken, hanteert de geneeskunde-opleiding aan de Erasmus strakke regels voor inzage, schrijft *EM*. ‘Aantekeningen

mogen niet mee naar huis en bij de inzage krijgen studenten de vragen en antwoorden niet te zien.’

Toen bij een toets een groot deel van de groep een onvoldoende haalde, vroeg Klasen met twaalf andere studenten om inzage. Dat werd afgewezen, omdat volgens de opleidingsreglementen dit alleen kan als een student meerdere keren een onvoldoende heeft gehaald. Vervolgens stapte hij naar het CBE.

Deze bepaalde dat een opleiding niet verplicht is om studenten inzage te verlenen. Althans, niet volgens de Wet op hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek.

Maar Klasen kreeg wél gelijk toen hij beroep deed op de AVG. Als hij ook gelijk krijgt in het hoger beroep, bij de onderwijsrechtbank College van Beroep voor het Hoger Onderwijs in Den Haag, zouden alle studenten een kopietje van zowel de vragen als antwoorden kunnen krijgen. Daardoor wordt het lastiger te voorkomen dat vragen uitlekken. **AK**

Maretjes

De prijs voor een Maretje bedraagt €9,– per 30 woorden, opgegeven via redactie@mare.leidenuniv.nl uiterlijk t/m maandag 16.00 uur. Maretjes aangeboden voor commerciële doeleinden worden niet geplaatst, evenmin als Maretjes waarin zaken worden aangeboden die de waarde van 4.500 euro te boven gaan.

Doe meer met je kennis! Vrijwilligers gezocht voor één uur per week **bijles en huiswerkbegeleiding** op verschillende locaties of bij de leerling thuis. **Leiden-Noord**, 28 leerlingen **basisonderwijs**, groep 4 t/m 8, waarvan 7 met vergoeding van 5 tot 10 euro. **Voortgezet onderwijs**: *Nederlands, 3 mavo. *Nederlands, 4 havo. *Engels, 4 havo. *Engels, Nederlands, biologie, brugklas mavo-havo. *Begrijpend lezen, 2 vso. *Engels, brugklas vwo. **Leiden-Zuid**, 4 leerlingen **basisonderwijs**, groep 4 t/m 8. Onderwijswinkel Arubapad 2 (Het Gebouw), ma, wo en do 15-17u. Tel. 071-5214256. E-mail: hdekoomen@owwleiden.nl.

Bløfdienst in de Hooglandse kerkOp zaterdagavond 23 november 2019 verzorgt dominee Jan Andries de Boer een Bløfdienst. Het thema is ‘Welkom thuis’, naar het gelijknamige nummer van Bløf. Het is een kerkdienst waarbij de liederen zijn vervangen door nummers van Bløf, gespeeld door een cover band. De dienst is inhoudelijk vormgegeven naar de centrale thema’s in het werk van deze Zeeuwse band: weggaan, jezelf verloren voelen, verlangen naar huis en thuiskomen. Ook in de Bijbel zijn dit terugkerende thema’s. Bløf is geen christelijke band, maar veel van hun teksten hebben wel een religieuze laag. In de dienst vullen de bijbeltekst en de songs elkaar dan ook aan. De dienst begint om 19.30 uur in de Hooglandse kerk. Toegang is gratis, wel is er een collecte voor de onkosten. Kijk voor meer informatie op <https://protestantsegemeenteleiden.nl/nieuws/bløfdienst-in-de-hooglandse-kerk/>

Maretjes-extra zijn bedoeld voor semi- commerciële instanties. De prijs voor een Maretje-extra is €23,– incl. BTW voor elke vijfendertig woorden. U kunt deze advertenties uiterlijk op de vrijdag vóór het verschijnen van Mare opgeven bij Bureau van Vliet B.V., postbus 20, 2040 AA Zandvoort, telefoon 023-5714745. E-mail: Zandvoort@bureauvanvliet.com

Academische Agenda

Prof.dr. R. ten Cate zal op vrijdag 22 november een oratie houden bij benoeming tot hoogleraar bij de faculteit Geneeskunde met als leeropdracht Kindergeneeskunde, in het bijzonder de Kinderreumatologie. De titel van de oratie is ‘Er was eens.....een kind met reuma’.

Mw. D. Winkelhorst hoopt op dinsdag 26 november om 10.00 uur te promoveren tot doctor in de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is ‘Fetal and Neonatal Alloimmune Thrombocytopenia evidence based screening’. Promotoren zijn prof.dr. D. Oepkes en prof.dr. C.E. van der Schoot (AMC).

Dhr. S.Y. Haffert hoopt op dinsdag 26 november om 11.15 uur te promoveren tot doctor in de Wiskunde en Natuurwetenschappen. De titel van het proefschrift is ‘High-resolution integral-field spectroscopy of exoplanets’. Promotoren zijn prof.dr. C.U. Keller en prof.dr. I.A.G. Snellen.

Dhr. K.J. van der Gaag hoopt op woensdag 27 november om 11.15 uur te promoveren tot doctor in de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is ‘Development of forensic genomics research toolkits by the use of Massively Parallel Sequencing’. Promotoren zijn prof.dr. P. de Knijff en prof.dr. J.T. den Dunnen.

Dhr. D.R. de Boer hoopt op woensdag 27 november om 13.45 uur te promoveren tot doctor in de Geesteswetenschappen. De titel van het proefschrift is ‘Religious Persecution and Transnational Compassion in the Dutch Vernacular Press, 1655-1745’. Promotor is prof.dr. J.S. Pollmann.

Dhr. Q. Liu hoopt op woensdag 27 november om 15.00 uur te promoveren tot doctor in de Wiskunde en Natuurwetenschappen. De titel van het proefschrift is ‘Synthetic study on ADP-ribosylation’. Promotor is prof.dr. G.A. van der Marel.

Mw. I.C. Albulescu hoopt op woensdag 27 november om 16.15 uur te promoveren tot doctor in de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is ‘Targeting chikungunya virus replication’. Promotor is prof.dr. E.J. Snijder.

Mw. Q. Miao hoopt op donderdag 28 november om 10.00 uur te promoveren tot doctor in de Wiskunde en Natuurwetenschappen. De titel van het proefschrift is ‘Design, synthesis and application of paramagnetic probes for protein structure studies’. Promotor is prof.dr. M. Ubbink.

Dhr. S. Shao hoopt op donderdag 28 november om 11.15 uur te promoveren tot doctor in de Wiskunde en Natuurwetenschappen. De titel van het proefschrift is ‘Involvement of host and bacterial factors in Agrobacterium-mediated transformation’. Promotor is prof.dr. P.J.J. Hooykaas.

Mw. L. Flöthe hoopt op donderdag 28 november om 13.45 uur te promoveren tot doctor in de Governance and Global Affairs. De titel van het proefschrift is ‘Speaking for the People?’. Promotor is prof.dr. A. Rasmussen.

Mw. L.W. van der Wal hoopt op donderdag 28 november om 15.00 uur te promoveren tot doctor in de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is ‘Rehabilitation after Resuscitation’. Promotor is prof.dr. T.P.M. Vliet Vlieland.

Dhr. J. Heine hoopt op donderdag 28 november om 16.15 uur te promoveren tot doctor in de Sociale Wetenschappen. De titel van het proefschrift is ‘Consensuspolitiek in Nederland’. Promotor is prof.dr. R.A. Koole.

Achtergrond

De nog zo goed als lege Leeuwenhoek-polder, en het zogeheten structuurplan Leiden-West, uit 1976. Foto's Marc de Haan

Het Leidse Bio Science Park is in veertig jaar uitgroeid tot broeinest van internationale allure. In een reeks artikelen blikt *Mare* terug op de geschiedenis. In het eerste deel: het decennium gesteggel dat vooraf ging.

DOOR FRANK STEENKAMP In de jaren zeventig van de vorige eeuw zat vrijwel niemand in Leiden te wachten op bio- of andere wetenschappers met ondernemende plannen. Uitvinders hoorden in Delft; banden met bedrijven waren verdacht. Wel ontstond er, geheel volgens de tijdgeest, een wetenschapswinkel. Burgers, vakbonden en andere maatschappelijke organisaties konden er gratis terecht voor advies of kortlopend onderzoek. Het ging over juridische kwesties, milieuproblemen en discriminatie. Veel onderzoek was gericht tegen vervuilende of uitbuitende multinationals. Zo bewezen de twee winkeliers en een groep vrijwilligers het maatschappelijk nut van de universiteit. Mooi toch? Maar in oktober 1979 kwam het CDA-VVD-kabinet Van Agt met iets nieuws: een Innovatienota. ‘De Nederlandse economie stagneert’, noteerde *Mare*. Om weer concurrerend te worden, was er technologische vernieuwing nodig. Ook universiteiten moesten bijdragen, door hun onderzoek meer te richten op het bedrijfsleven. Die kennistransfer kon de universiteit zelfs geld opleveren. Kort daarop kreeg elke technische hoge-

school (nu TU) een zogeheten transferpunt: een plek waar bedrijven en wetenschappers aan elkaar konden worden gekoppeld. En na een tijd zag ook het Leidse college van bestuur er wel wat in. Dus lag er in mei 1981 het plan om ook in Leiden aan kennistransfer te gaan doen: zelf, of samen met Delft en Rotterdam.

Storm van protest Maar het was een tijd van polarisatie. In de universiteitsraad stak een storm van protest op. De Leidse Studentenbond (LSb) en de Progressieve Personeelsfractie (PP) vonden dat het bestuur de universiteit ‘uitleverde’. En werd een transferpunt met betalende klanten geen oneerlijke concurrent voor de wetenschapswinkel, waar klanten géén geld meebrachten? Een meerderheid van de raad besloot het plan aan te passen, zodat een brede commissie zich eerst over de samenwerking met bedrijven moest buigen. Maar dát bleek onacceptabel voor het bestuur, dat zich voor joker voelde staan tegenover de partners in Delft en Rotterdam. Een maand later werd de strijdbijl alsnog begraven. De universiteit kreeg een ‘Commissie Contacten Bedrijfsleven’ met een rij goedwillende vakdeskundigen. En eind ‘82 had Leiden zijn transferpunt. Honderden bedrijven in de regio kregen bericht: ‘Het transferpunt biedt zich aan’. In een soort winkelcatalogus gaven bijna alle vakgroepen aan welke kennis ze in huis hadden die mogelijk toepasbaar is. En nu maar wachten welke

bedrijven erop af zouden komen. Het transferpunt was geen lang leven beschoren, maar zou wel een aardig aanloopje naar echt ‘academisch ondernemerschap’ blijken. Een nuttige spin-off werd enkele jaren later het Academisch Bedrijven Centrum (ABC-gebouw), een innovatieve broedplaats avant-la-lettre. Belangrijk was vooral dat het taboe op samenwerking met bedrijven doorbroken was. Eigenlijk had Leiden mazzel dat *science parks* pas in de jaren tachtig een trend werden. Eerder zou het namelijk niet gelukt zijn om ruimte te maken voor bio-laboratoria en -bedrijven. Er lag in de polders achter Leiden Centraal wel een groot leeg gebied tussen ziekenhuis en Gorlaeuslab, de Leeuwenhoek, maar over het gebruik daarvan woedde een slepend conflict, een lange loopgravenoorlog tussen universiteit en gemeente. **Reddende engel** Eigenlijk leek de zaak al vóór 1960 beklonken. Er was afgesproken dat de gemeente dit terrein van 53 hectare zou verkopen aan de Rijksuniversiteit Leiden (RUL). En in 1965 kwam Leiden met een vraagprijs: 64 gulden per vierkante meter, of zo’n 35 miljoen in totaal. Schandalig, vond de RUL: de grond van de Uithof in Utrecht was vier keer zo goedkoop! Er ontstond een patstelling. Compromispogingen werden afgewezen door de gemeenteraad. De ruzies bereikten ook de Tweede Kamer,

om een lege polder

de tot innovatief broeïnest

maar tot 1974 zat de zaak muurvast.

De gemeente had een punt: in tegenstelling tot de Uithof lag dit gebied supercentraal. Als de universiteit hier mocht bouwen, was dat een 'groot offer van de Leidse woningzoekenden', schreef PvdA-raadslid Cees Waal in 1971. Want voor woningbouw moest Leiden uitwijken naar duurdere, verder afgelegen locaties. De universiteit moest dus gewoon de volle mep betalen, was de gedachte.

De nieuwbouw van het verouderde Academisch Ziekenhuis (AZL – nu het LUMC) raakte steeds meer vertraagd. Maar in 1974 was daar de reddende engel: ingenieur Doets, landelijk coördinator voor nieuwbouw van Academische Ziekenhuizen, nam de onderhandelingen over. Hij had van het kabinet Den Uyl een flinke cheque meegekregen en kwam met een *knockout* bod van 43 miljoen gulden. Dat bedrag werd niet openbaar: zo leed niemand gezichtsverlies. Toch werd er nog zeven maanden gesteggeld. Soms sloeg de vlam nog in de pan ('chantage', riep toenmalig wethouder Cees Waal toen de universiteit nieuwe voorwaarden stelde). Maar in maart 1975 gingen zowel universiteitsraad als gemeenteraad unaniem akkoord.

Enorme woningnood

Als het aan de universiteit lag, was de polder snel volgebouwd: met een nieuw ziekenhuis, gebouwen voor biologie, natuurkunde, sociale wetenschappen en de hortus botanicus. Er zou nog ruimte resteren voor een paar hon-

derd woningen, het liefst voor studenten. De gemeente moest dat maar verwerken in het bestemmingsplan, en het Rijk zou de nieuwbouw betalen.

Het liep anders. Eerst kwam er protest van Werkgroep Milieubeheer, een groep actiebewuste biologen. Zij vonden het plan voor het nieuwe ziekenhuis – voorbij het oude, dieper in de polder – megalomaan: uitsluitend goed bereikbaar met de auto, veel minder met de fiets, en voor voetgangers te ver van het station. Bovendien: als er compacter gebouwd werd, was er ruimte voor meer woningen. En daar had Leiden schreeuwende behoefte aan.

Dit pleidooi sloeg aan bij de gemeente. In een 'structuurschets' werd het ziekenhuis al wat dichterbij het station getekend, met meer ruimte voor woningen. Tegelijk liet staatssecretaris Klein van Onderwijs eind 1975 weten dat het kabinet tijd nodig had om het ziekenhuisplan te bestuderen.

Na veel discussie lag er in mei 1977 een besluit van de ministerraad: het ziekenhuis kon compacter gebouwd, op het bestaande AZL-terrein. En zo geschiedde. Er kon ruimte overblijven, in de Leeuwenhoek.

Intussen had Leiden grote woningnood. Er was al gepleit voor 600 tot 1100 woningen in de Leeuwenhoek. Maar opeens zag het kabinet in de Leeuwenhoek ruimte voor 1800. Ook handig: in het grondcontract was vastgelegd dat het Rijk (nu grondeigenaar) een deel van de grond terug kon verkopen aan de gemeente, voor

woningbouw. De gemeente meende even later zelfs dat er ook wel 2500 woningen in het gebied pasten, en ging aan de slag met een nieuw bestemmingsplan.

Totdat er in 1978 er een nieuwe kwestie opdook: de risico's van laboratoria voor omwonenden. Die discussie zou vier jaar in beslag nemen. Op zeker moment zaaide de beheerder van chemie, dr. Roorda, zelfs paniek met de uitspraak dat bij één gebouw radioactief tritium uit de schoorsteen kwam. Gevolg: behalve de bewoners van de aangrenzende Vogelwijk maakten ook gemeenteraadsleden zich zorgen over de veiligheid.

Profetische woorden

'Indianenverhalen', aldus de wethouder en de PvdA. 'Onverantwoord', vond het CDA. Volgens de Werkgroep Milieubeheer misbruikte de universiteit de risicokwestie om woningbouw te blokkeren. Maar de gemeente had een wapen: geen nieuwbouw in het centrum (voor de universiteitsbibliotheek en de faculteit Letteren) zonder woningen in de Leeuwenhoek. Kortom: de universiteit moest de risico's maar beteugelen.

Uiteindelijk spitste alles zich toe op een bufferzone tussen laboratoria en woningen. De universiteit wilde 150 meter, de gemeente liever 100 meter. In 1982 werd men het eens. Er kwamen woningen in de Leeuwenhoek: 1700 stuks. De bouw van het latere LUMC is dan al begonnen.

20.000 mensen samen op één vierkante kilometer

Op het Leidse Bio Science Park vind je behalve bekende blikvangers als Janssen Pharma en Galapagos, tientallen startupbedrijven en doorgroeïende 'scale-ups'. Inclusief het Leids Universitair Medisch Centrum en onderzoeks- en onderwijsinstituten werken op deze vierkante kilometer bijna 20.000 mensen.

Als je er nu rondfietst, lijkt het vanzelfsprekend. Maar het had ook heel anders kunnen lopen. Er is hier in veertig jaar iets ontstaan dat niemand zich in 1980 kon voorstellen. Hoe kon het zo ver komen? Wat zijn de geheimen achter dit succes, welke weerstanden zijn er overwonnen? En wat valt er nog te verwachten? In een reeks artikelen buigt *Mare* zich de komende maanden over de geschiedenis en de toekomst van het park.

Leidse pionier in de plantenbiotechnologie

In de jaren zeventig werkten sommige onderzoekers al met bedrijven samen. Medici werkten mee aan het testen van nieuwe geneesmiddelen. En scheikundigen en farmaceuten verleenden diensten aan de industrie, waar ook hun afgestudeerden vaak werk vonden. Voor hun diensten kregen ze geld, net zoals sociologen en milieukundigen betaald onderzoek of advies leverden voor ministeries en provincies. Er was wel discussie over tarieven, verdeling van inkomsten, geheimhouding en (on-)afhankelijkheid. Maar over zelf een vondst uitbaten ging het nooit.

Je eigen onderzoek vertalen in praktisch toepasbare uitvindingen en daar octrooi op aanvragen? Dat was voor 99,9% van de Leidse bèta's en medici onbekend terrein. Laat staan dat de universiteit zulke *entrepreneurs* steun gaf bij octrooiaanvragen of het starten van een bedrijf. Wie in oude dossiers van de universiteit zoekt, komt dus pas in 1980 voor het eerst het onderwerp 'octrooien' tegen.

Toch deed een enkele Leidse onderzoeker in die tijd al wel een vondst die de basis van een sterk octrooi zou vormen, waaruit later ook bedrijvigheid zou voortvloeien. Niet geheel toevallig was één van hen een biochemicus. Dat was Rob Schilperoort, de pionier in de plantenbiotechnologie die als *founding father* van Leiden Bio Science Park geldt. Hij overleed in 2012, maar zijn truc om bodembacteriën te gebruiken om planten genetisch aan te passen wordt nog steeds op grote schaal gebruikt.

Rond 1980 was er in Leiden flink wat werkloosheid. De stad zocht ruimte voor nieuwe bedrijven. Maar met alle claims voor universiteitsgebouwen versus woningen leek hiervoor in de Leeuwenhoek geen ruimte. Door de risicodiscussie veranderde dat: bedrijfsgebouwen konden een buffer vormen tussen laboratoria en woningen.

De vraag is nu: welke bedrijven? Een nieuwe plek voor bestaande autodealers? De Kamer van Koophandel ziet daar weinig in. Een winkelcentrum? Dat was slecht voor de winkels in het centrum. Uiteindelijk gaat de voorkeur uit naar kantoren.

Maar in de kantlijn van alle discussies ziet RUL-bestuurder Cees Koppelaars in 1981 nog wel andere opties: 'Er moet ook wat ruimte overblijven voor kleinschalige industrie die aansluit bij het wetenschappelijk onderzoek. Ik ben er zeker van dat je zulke bedrijven naar de Leeuwenhoek kunt trekken als je grond vrijhoudt'.

Het zullen profetische woorden blijken. Niet veel later besluit onderzoeksorganisatie TNO een nieuw laboratorium in de Leeuwenhoek te gaan bouwen, goed voor bijna 500 arbeidsplaatsen. En door een economische recessie moet de universiteit daarna flink snijden in haar bouwplannen. Daarmee ligt de Leeuwenhoek vanaf 1982 open voor nieuwe kansen.

De research voor dit artikel werd mogelijk gemaakt door het Leidsch Mediafonds (LMF)

Achtergrond

Een rasactivist die alles durfde

Werk van Marokkaans-Berberse schrijver Mohamed Chacha vertaald

De Marokkaans-Berberse dichter en schrijver Mohamed Chacha vluchtte in 1977 naar Nederland, van waaruit hij zonder omhaal de Marokkaanse koning en de islam bekritiseerde. Een van zijn dichtbundels is nu in het Nederlands vertaald.

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK Als middelbare scholier zette Mohamed Chacha zich al af tegen het autoritaire regime in zijn land. Bijvoorbeeld die keer dat hij een lied moest zingen over Hassan de Tweede, de toenmalige koning van Marokko die met zijn dictatoriale beleid een hoop mensenrechtenschendingen op zijn naam had staan. 'Chacha weigerde', vertelt Berberooloog, vertaler en docent Marokkaans-Arabisch bij Midden-Oostenstudies Khalid Mourigh. 'Toen kreeg hij ruzie met de leraar en werd hij van school getrap.'

Het was niet zonder gevaar om je zo tegen de koning af te zetten, zegt Mourigh. 'Mensen die tegen zijn regime waren, werden opgesloten of werden omgebracht. Ook zijn mensen verdwenen van wie je nooit meer iets hoorde. Het regime was heel repressief, overal liepen verklikkers rond. Je kon nooit openlijk praten over politieke zaken, iedereen was heel voorzichtig.'

Chacha groeide op in een groot en arm gezin, in een klein dorp aan de noordkust van Marokko. Thuis sprak hij Berber, dat toen nog niet werd erkend als officiële taal. Op latere leeftijd, in zijn middelbare schooltijd, werd hij beïnvloed door linkse, marxistische ideologieën die hem inspireerden op te staan tegen armoede en de autoriteiten. 'Alles wat naar macht riekte, moest worden bekritiseerd. Van het koningshuis tot de moskeeën en individuen.'

Maar Marokko was te gevaarlijk voor het uiten van dergelijke kritiek. 'In 1977, op 22-jarige leeftijd, is Chacha als politiek vluchteling naar Nederland gekomen. Vanaf dat moment mocht hij Marokko ook niet meer in, vanwege zijn kritiek op het regime. In Amsterdam sloot hij zich aan bij linkse Marokkaanse organisaties en ging hij door met politiek activisme.'

In de jaren tachtig begon Chacha poëzie te schrijven; eerst nog in het Marokkaans-Arabisch, later in zijn moedertaal, het Riffijns-Berber. Ook de allereerste Berberse roman ooit

Aanhangers van de Rif-beweging demonstreren in Rabat tegen armoede en mensenrechtenschendingen, in april van dit jaar. Foto Hollandse Hoogte

was van zijn hand. 'Hij was een rasactivist van het eerste uur', zegt Mourigh. 'Hij wilde taboes doorbreken over religie, de scheve man-vrouw-verhouding, seks en politiek. Hij wilde vrijelijk kunnen zeggen wat hij wilde.'

'Religie, en de islam in het bijzonder, vond hij onzin. "Denk na mensen", zei hij. "Verdiep je, ga het lezen en ontdek de tegenstrijdigheden." Veel mensen konden dat niet verkroppen, omdat hij hun diepste overtuigingen onderuithaalde.'

'De Mohammed-cartoons had hij ook wel kunnen waarderen', denkt Mourigh. 'Zijn ideeën lagen dicht bij die van Wilders, alleen is het perspectief verschillend. Chacha was niet tegen een bevolkingsgroep, maar wilde dat mensen vrij konden denken om hun eigen mening te vormen. Ze moesten niet meer luisteren naar iemand die onzin verkoopt.'

Hij was trots op een land als Nederland, waar mensen op Wilders kunnen stemmen en waar mensen als Theo van Gogh ongezouten hun mening kunnen geven. 'In de week

dat Van Gogh werd vermoord, lag Chacha in het ziekenhuis voor nieuwe longen. Toen hij hoorde dat Van Gogh was omgebracht door een moslim, zei hij: "Zij redden ons leven en wij doden hen."

Binnen zijn familie was hij niet geliefd, weet Mourigh. 'Wel hebben twee broers hem eind jaren tachtig eens opgezocht in Amsterdam. Toen ze terugkwamen in Marokko zijn ze opgepakt, puur omdat ze broers van hem waren. Ze hebben zes weken lang vastgezeten.'

Hassan de Tweede overleed in 1999 en werd opgevolgd door zijn zoon Mohammed de Zesde, de huidige koning. 'Er werd gesproken over de Nieuwe Orde, het land zou beter en democratischer worden. Chacha mocht het land weer in.' Maar een bezoek aan Marokko liep uit op een teleurstelling. 'Er was nog maar weinig verbeterd, vond hij, en dat schreef hij ook op. Corruptie, armoede en mensenrechtenschendingen, het bestond nog steeds. In een video heeft hij de koning uitgescholden voor crimineel. Hij zei wat iedereen dacht

maar wat niemand durfde te zeggen. Wat dat betreft werd hij voor gek aangezien.'

Mourigh interviewde Chacha meerdere keren over zijn leven en werk. 'Je kon uren met hem aan tafel zitten.' Hun contact werd een vriendschap, waarbij Mourigh meermaals bij Chacha over de vloer kwam. 'Zijn huis was gevuld met boeken, heel bijzonder voor een Marokkaanse man die in de jaren zeventig hierheen kwam. De meesten die toen naar Nederland kwamen, waren ongeschoolde arbeiders die niet konden lezen of schrijven.'

Mourigh heeft onlangs een dichtbundel van Chacha vertaald van het Berber naar het Nederlands, omdat hij vindt dat Chacha meer aandacht verdient. 'We horen altijd het standaardverhaal over Marokkanen en de islam. Chacha komt ook uit die gemeenschap. Hij bracht een heel ander geluid. Dat mag ook gehoord worden.'

Tot aan zijn dood in 2016 was Chacha negatief over zijn moederland. 'Er zijn nog steeds mensenrechten-

Schrijver Mohamed Chacha.

schendingen en politieke gevangenen. Kritische journalisten worden nog steeds opgepakt. Hij was heel blij dat hij in Nederland leefde, waar hij alles kon zeggen. Als hij in Marokko was gebleven, zei hij, dan was hij een kopje kleiner gemaakt.'

Presentatie dichtbundel *In Afwachting* zondag 1 december om 11 uur in Rijksmuseum van Oudheden op de Midden-Oosten cultuurmarkt. www.khalidmourigh.nl/berberboeken

Stichting Kinderopvang de Kattekop biedt sinds 1980 opvang aan exclusief voor kinderen van ouders die als medewerker of student verbonden zijn aan de Universiteit Leiden.

Het bestuur is op zoek naar een voorzitter / penningmeester

Het bestuur bestaat uit maximaal 5 leden. Bestuursleden worden voor een periode van 3 jaar benoemd en deze periode kan eenmaal verlengd worden. Het bestuur vergadert doorgaans 4 keer per jaar.

Vanwege het aflopen van de zittingstermijn van een van onze bestuursleden zijn we op zoek naar een nieuw lid. Wij vragen iemand die een goede bijdrage kan leveren aan een bestuur op afstand (onbezoldigd), bij voorkeur met specifieke kennis of ervaring op het gebied van:

- Juridische vraagstukken of
- Financien

Affiniteit met de branche kinderopvang of banden met de Universiteit Leiden wordt op prijs gesteld.

Meer informatie?

Kijk op onze website www.dekatekop.nl en mail of bel met Harry Sijstermans (bestuurslid), 06 52 35 15 17, sijstermans@casema.nl of met Tilly Pannebakker (directeur), 071 517 63 63, t.pannebakker@dekatekop.nl

Belangstelling?

Stuur per email een korte motivatie met uw CV naar info@dekatekop.nl

de
Kattekop
kinderdagverblijf

Lamme Leidse Memes

Praat Nederlands met me Praat mar Frysk

Tweetaligheid: voor- of nadeel?

Twatalige Fryske bern hawwe in earste sprutsen taal en in earste lêsttaal, ûntduts taalkundige Evelyn Bosma. 'Twataligens is net twa aparte talen leare, mar ek de ferbining tusken dizze twa.'

Tweetalige Friese kinderen hebben een eerste spreektaal, en een eerste leestaal, ontdekte taalwetenschapper Evelyn Bosma. 'Tweetaligheid is niet twee losse talen leren, maar ook de verbinding tussen die twee.'

DOOR BART BRAUN 'Blijkbaar wordt er in Friesland met mijn proefschrift geschermd door mensen die niet zo van het Fries houden. Dat was nou ook weer niet de bedoeling', vertelt taalwetenschapper Evelyn Bosma. Tijdens het praten doet ze ondiepe squats om haar vier maanden oude zoontje rustig te houden.

Bosma onderzoekt tweetaligheid, en Friese basisscholen zijn daar een zeer goede omgeving voor. Je hebt een heleboel tweetalige kinderen bij elkaar, die ook nog eens allemaal dezelfde twee talen spreken. De kinderen zijn allemaal even oud, en de controlegroep van kinderen met ouders die geen Fries tegen ze praten, zit naast ze in dezelfde klas. Aangezien het ondoenlijk is om willekeurig mensen aan te wijzen die voor de wetenschap hun kind tweetalig moeten opvoeden, is dit het dichtste dat je in de buurt kunt komen van een tweetaligheids-experiment.

Aan het begin van de vorige eeuw werd gedacht dat het niet goed zou zijn om je kind tweetalig op te voeden. Da's logisch: zo'n extra taal erbij, dat moet wel ten koste gaan van iets anders. Straks spreek je ze allebei slecht - dan had je er beter eentje kunnen leren, maar dan goed.

Een latere stroming bedacht dat het juist supergoed zou zijn om twee talen te leren. Da's logisch: het constant wisselen tussen de talen en het controleren van welke taal je wanneer gebruikt, traint je gees-

telijke vaardigheden. Dat maakt je ook beter in bepaalde taken die niet zozeer met de talen zelf te maken hebben.

Wie heeft er gelijk?

Die eerste groep in elk geval niet: tweetalige kinderen beginnen wat later met praten, maar nog voor ze van de basisschool af zijn hebben ze die achterstand op hun eentalige leeftijdsgenoten ingehaald. Ook Bosma zag dat terug bij de kinderen met Fries-sprekende ouders: het kan duidelijk geen kwaad. Of het ook ergens goed voor is, daar zijn psychologen en taalwetenschappers nog niet helemaal uit. De positieve onderzoeksresultaten naar de *bilingual benefits* repliceerden niet altijd, negatieve onderzoeksresultaten bleken minder makkelijk gepubliceerd te worden. De effecten kunnen ook nog eens verschillen afhankelijk van de twee talen in kwestie, de manier waarop de sprekers die gebruiken, of de leeftijd van de proefpersonen. 'Er lijkt bij mijn Friese proefpersonen wel iets te gebeuren, maar dat verdwijnt na een paar jaar weer', vat Bosma het samen. 'Geen reden om je kind tweetalig op te voeden.'

Het uitblijven van duidelijke pluspunten kan je blijkbaar gebruiken om tegen taalonderwijs in het Fries te zijn. Dan ga je echter voorbij aan het allerduidelijkste *bilingual benefit* dat er is: je spreekt een extra taal. Dat levert een mentale rijkdom op die zich moeilijk expe-

rimenteel laat vaststellen, en stelt je in staat om je met sprekers van die taal te onderhouden.

Voor het Fries zijn dat er ergens tussen de 350.000 en een half miljoen. Dat aantal lijkt redelijk stabiel, al waarschuwde een onderzoeker van de Radboud Universiteit drie jaar terug dat het 'fiif foar tolve' zou zijn, omdat jongeren steeds minder Fries spreken met elkaar. De campagne *Praat mar Frysk*, met fotomodel Doutzen Kroes als boeg-

Volgens sommige onderzoekers is het 'fiif foar tolve', omdat jongeren steeds minder Fries spreken met elkaar

beeld, moet mensen motiveren om de taal te leren en te gebruiken.

Op het speelkleedje bij Bosma thuis ligt een prentenboekje open. 'Beroepsdeformatie van taalwetenschappers', glimlacht ze. 'Ik heb mijn zoon toen hij drie weken was al ingeschreven bij de bibliotheek.' Het boekje is Nederlands, valt op. 'Fries is niet mijn moedertaal', verklaart Bosma. Ondanks de Friese achternaam is ze geboren in Rotterdam. Ze verhuisde op haar vijfde

naar Friesland en leerde de taal daar op school. Voor haar onderzoek kwam ze ook bij de ouders van haar proefpersonen thuis, die haar voor een *native speaker* versleten en begonnen over 'die Hollanders'. Maar toch: 'Om nou de hele dag Fries met hem te praten, voelt onnatuurlijk. Ik doe het af en toe en heb ook een paar Friese boekjes, maar als ik Nederlands praat ben ik toch het meest mezelf.'

In een artikel in het *Journal of Child Language* laat Bosma zien wat ouders kunnen doen om hun kinderen Fries bij te brengen: voorlezen. Friese televisie kijken helpt niet, een boekje erbij pakken wel. 'Het Nederlands is in Friesland een heel dominante taal; Fries wordt vooral thuis gesproken. Daarom is het voor de Friese taalvaardigheid nog belangrijker dat er wordt voorgelezen. Nederlands horen ze overal wel.'

In een andere studie, vers gepubliceerd in het *Journal of Experimental Child Psychology*, keek ze naar hoe de Friese kinderen zinnen in het Fries en het Nederlands lezen. Het draait hier om zogeheten cognaten: woorden die helemaal of bijna hetzelfde zijn. Het Friese woord voor 'poes' is bijvoorbeeld 'poes'; het woord voor 'strand' is 'strân'. Er zijn ook woorden die juist niet op elkaar lijken: 'hynder' betekent 'paard' en 'bern' is 'kind'.

Bosma en haar mede-onderzoekers lieten de kinderen zinnen lezen waarin telkens het vijfde woord in één van die drie categorieën viel, en ze hielden met een oogtracker bij hoe snel er werd gelezen. Bij een Friese tekst lezen de kinderen de cognaten die helemaal hetzelfde zijn sneller dan de woorden die een beetje of helemaal anders zijn. Bij een Nederlandse tekst treedt dat verschil niet op, ook niet bij de kin-

deren die het Fries als moedertaal hebben. De kinderen gebruiken dus hun kennis van het Nederlands als ze Fries lezen.

Dat komt vermoedelijk doordat Fries meer een spreektaal dan een schrijftaal is: slecht 14 procent van de Friezen zegt goed Fries te kunnen schrijven. 'Als je leert lezen en schrijven, doe je dat in het Nederlands. Dat is de dominante leestaal, ook voor wie het Fries als eerste taal heeft', legt Bosma uit. Je kan dus een eerste spreektaal en een eerste leestaal hebben, en die hoeven niet hetzelfde te zijn.

Het mooiste onderzoeksresultaat vindt Bosma haar studie naar het leren van taalregels tussen het Fries en het Nederlands. Daar speelt het verbale werkgeheugen een rol. Dat gebruik je om bepaalde talige kunstjes uit te voeren. 'Als ik jou drie woorden geef die je in omgekeerde volgorde moet herhalen, dan moet je én onthouden, en een bewerking uitvoeren, namelijk het omdraaien. Daar gebruik je dat verbale werkgeheugen voor.' Dat doe je ook bij het volgen van taalkundige regels, zoals het vervoegen van regelmatige werkwoorden.

Bosma ontdekte dat het ook een rol speelt bij een ander proces. U las hierboven dat het Friese woord voor 'strand' 'strân' is. Land is 'lân', weet u al vanwege 'Fryslân'. Als u nou een wilde gok moest doen wat 'hand' is? 'Hân', inderdaad.

'Het verbale werkgeheugen speelt ook een rol bij het leren van zulke regels tussen twee verschillende talen. Het is als het ware de gram-matica die de twee talen met elkaar verbindt', aldus de onderzoeker. 'Tweetaligheid is niet twee losse talen leren, maar ook het verband tussen die twee. Niet twee dozen in je hoofd, maar één doos, waarin de talen samen spelen.'

Misschien wel het bekendste Friese woord: fierljeppen. Foto Reyer Boxem/Hollandse Hoogte

No pilot needed

Unmanned craft (even for passengers) on the rise

It won't be long before we're climbing into pilotless, airborne taxis, says legal expert Luis Fernando Fiallos Pazmiño. We have the technology; we just need the rules.

BY VINCENT BONGERS "In ten years' time, the skies above Leiden will be almost dark with unmanned aircraft", predicts Ecuadorian diplomat, Luis Fernando Fiallos Pazmiño (1978), as he gazes out of the Law Faculty's restaurant window. "Most of them will probably be drones dropping off parcels or taking aerial photographs, but I wouldn't be surprised if there are larger craft carrying people. Imagine an unmanned aeroplane taking off in, say Germany, and landing on a roof here. The technology's not the problem; it's mainly the regulations that are lagging behind."

Last week, Fiallos Pazmiño received his PhD for his research into the legal snags of unmanned aerial transport. "I used to be a civilian pilot", he explains. "The last plane I flew was a Beechcraft 1900, a twin-engine propeller plane, a very powerful and exciting passenger craft, but I was reading law too, and grew more and more interested in aviation and space law. In the end,

I chose aviation law. You won't be surprised to learn that there isn't that much call for space-law specialists in Ecuador: we don't have anything like NASA. So, I now work for Ecuadorian Ministry of Foreign Affairs."

The world of unmanned aircraft is booming, Fiallos Pazmiño continues. "In 2016, the market was worth about 11 billion dollars and that is expected to rise to nearly 52 billion dollars by 2025."

In addition, the number of passenger craft will rise, albeit hesitatingly. "It's not fiction anymore, it's a reality. On 7 February 2018, the first unpiloted passenger plane, the Ehang 184, took off from Guangzhou City in China. It's a plane that can transport a passenger weight of up to a hundred kilos. With a passenger, the Ehang can fly at a rate of over a hundred kilometres an hour for 23 minutes."

But that's just the beginning, according to the lawyer. "Delft University of Technology is working on an unmanned craft, the ATLAS, that can transport freight much more cheaply than ordinary aeroplanes. Boeing and Airbus are looking into projects for intercontinental flights while companies like Facebook and Google are interested in that technology too. Then there are lots of smaller players like the Bulgarian

Black Swan drones are designed for freight transport, and can do it for half the price of a manned flight.

company Dronamics with a craft called Black Swan, a little plane that can transport 350 kilos of freight over 2,500 kilometres at half the price of a manned flight."

There's so much variation in drones, says Fiallos Pazmiño. "Some

can land in places that are awkward or impossible for ordinary planes and helicopters. Air Cargo Canada and Drone Delivery Canada are planning to use drones together on 150,000 routes. Canada has many remote villages without airfields, so it's handy to use unmanned planes. I've no doubt that we'll have pilotless passenger planes sooner or later. Ehang has made a deal with the United Arab Emirates about using their tiny planes as aerial taxis in Dubai. And that's just for starters."

Although the industry is making advances, the legislation is lagging behind, the lawyer claims, particularly regarding international air traffic. "A country might allow an unmanned craft to fly over its own territory, but if that plane is to cross the border to another country, we'll obviously need some rules. The ones we have don't suffice."

The International Civil Aviation Organization (ICAO) draws up the rules like the ones needed here. "The existing arrangements provide for safety, etc. but they're not really applicable to unmanned craft."

"There's no pilot on an unmanned plane, which leaves two options: the pilot steers it from somewhere on the ground or a computer system is in charge. However, we need to make sure that the computer or pilot is capable. There aren't any ad-

equated laws to cover that yet. What happens if a drone crashes and the passengers die? Or if the plane smashes into someone's house? It's crucial that the damage can be dealt with in a legally sound fashion."

It means we need more rules, Fiallos Pazmiño argues. "The ICAO is taking care of it, but it's a very long process. States are sovereign and they have the right to refuse or allow entry to their airspace, so nations need to agree on the rules of the game. The rules affect everything, from investigation procedures after an accident to licences for the craft and pilots. The system is already quite complicated and extensive, but now something needs to be put together for unmanned craft too."

Moreover, technical issues are complicated too. "Say a computer flies a plane without a human supervising. Is the technology truly capable of an adequate response if something goes wrong? Two recent disastrous crashes involving the Boeing 737 Max were the result of computer-made decisions. Hundreds of people were killed. Having consciousness makes a huge difference. When all that is sorted, unmanned flights can really take off. Then, everyone's main concern will be..." Fiallos Pazmiño snaps his fingers: "...bigger wings and more powerful engines."

The Ehang drone from China can carry up to 100 kg of passenger weight.

Sexual assaults on students

Student clubs are warning members not to go out alone at night after sexual assaults on female students.

BY ANOUSHKA KLOOSTERMAN The police have confirmed two incidents of sexual assault, but can't give any specific information.

The committees of several student clubs are warning members not to go out alone at night after female students were assaulted. "We've told them to make sure no one goes home alone, to stay in touch with each other via WhatsApp, send their

live locations to one another and to walk or bike together to prevent anything from happening", says Rosalie Klerkx, Augustinus President.

"I had already sent out a warning following reports that women were being accosted in the centre of town." Last week, a man, hiding in a porch, allegedly attacked a student and pressed her up against a wall. She got away by kicking her assailant.

Klerkx sent a longer email after the incident. "We are keeping in touch with the police, the Local Chamber of Clubs and the committees of other

student clubs to prevent this happening again."

ISN, the international student club, have also posted a warning on their Facebook page: "Everyone should stay alert, and do their best to travel home in groups, send your live location to your friends when returning home, and if in danger CALL THE 112!"

"We thought it best to warn people", says ISN committee member Sebastian Meyjer. "Better safe than sorry." "I hope it's a one-off, and that we don't have an outburst of such incidents", adds fellow committee member, Alexandra Sima.

"There's been no increase", says community police officer Dennis Perdok. "That's not to say it's not serious. Incidents are peaking right now, but when we look at the figures, we can't say it's happening more often", he explains. "One newspaper had already mentioned a 'serial attacker' but nothing points to that at the moment."

Nonetheless, more police will be on surveillance in the centre in the coming weeks. Perdok stresses that it is important to report anything that makes you feel threatened. "I'm always shocked by the lack of willingness to report an incident. We always

need all the pieces of the puzzle, however small, so we can rid the streets of someone like this. If you think: 'This isn't right', ring the police. Unfortunately, the incidents involved female students, so if you see a bloke waiting in a porch or someone keeps following you on a bike, ring the police. That's what we're here for, and here in Leiden, we'll be there very quickly. Don't wait, or think that it's nothing to worry about."

He recommends that you should "be aware". "But don't let the panic get to you, there's already too much panic in this case."

Mag die bril weer af?

Mare ging langs bij het Virtuorium (en dat werd zweten)

Zombies afknallen of leren omgaan met je hoogtevrees? Het kan allebei in het Virtuorium. 'Mensen vergeten soms echt dat ze hier zijn.'

DOOR SUSAN WICHGERS Aan de Nieuwe Rijn stap je sinds kort zo in een nieuwe werkelijkheid. In het Virtuorium kun je spelen, sporten en ontsnappen uit escaperooms – maar dan nep.

'Virtual reality is een techniek waarmee je informatie naar je brein kan sturen', vertelt gastheer Wim Verveen. 'Je komt in een nieuwe realiteit.' Hij opende het zogeheten Virtuorium zes weken geleden.

Maar hoe echt is het nou eigenlijk? Net zo echt als de tastbare wereld om je heen, als het aan Verveen ligt. 'Alles wat je ziet, is waar. Voor je brein althans. Als je op een afgrond staat, denkt je brein net zo goed als in de echte wereld: "Wow, dat is echt hoog". We hebben de engste horror-escaperoom die er is. Er zijn al een paar mensen geweest die de bril af deden en niet meer verder wilden. Het is veel intenser dan een plat scherm.'

Zo intens, dat bezoekers zich er soms helemaal in kunnen verliezen. 'Mensen vragen me soms of ik ze eruit kan halen. Dan zeg ik: doe je bril maar af. Ze vergeten dan dus echt even dat ze nog steeds in deze ruimte zijn.'

'Hier mag alles wat niet mag, en kan alles wat niet kan', vat Verveen het zelf samen. 'Stel, je bent altijd

'Soms vragen bezoekers of ik ze eruit kan halen.' Foto Virtuorium

bergbeklimmer geweest, maar nu ben je slecht ter been. Hier kun je die beleving gewoon terugkrijgen. Je kunt klimmen in de Alpen, en kijk je naar beneden, dan zie je de afgrond.'

Hij ziet dan ook regelmatig ouderen in zijn 'lab', die even willen ontsnappen aan de realiteit. Of een groep vrienden, die samen zombies beschieten of bokswedstrijden tegen elkaar houden. 'Dat is niet een beetje

op knopjes drukken, maar echt boksen. Tussen de rondes door moet je oefeningen doen om te bewijzen dat je nog fit bent. Soms zitten mensen na zo'n wedstrijd nog twintig minuten lang bij te komen op de bank.'

Voor tweehonderd euro heb je tegenwoordig zelf al een VR-bril, maar die haalt het niet bij de ervaring die je in het Virtuorium krijgt. Daar heb je, naast brillen met hoge resolutie, ook

heel gevoelige controllers en hesjes die je om je lijf kan doen waardoor je bijvoorbeeld voelt dat je beschoten wordt. 'Daardoor wek je nog veel meer de suggestie dat je het echt aan het doen bent.'

Virtual reality kan ook voor serieuze doeleinden worden gebruikt. Verveen kan mensen bijvoorbeeld helpen als ze last hebben van hoogtevrees. 'Dat kan extreem belemme-

Recordhouder zweethanden

Toch ook maar even proberen, die virtuele wereld. Na een rustig inkomertje in theBlu, waar je onder water vissen kan kijken en koraal kan aanraken, mocht ik me aan Richie's Plank Experience wagen – op grote hoogte over een plank lopen. Voor mij als claustrofob bleek hoogtevrees echter niet de grootste opgave: om daar te komen, moet ik eerst in een virtuele lift. Hoewel het allemaal geanimeerd is, wekt het inderdaad hetzelfde gevoel op als in de echte wereld, met als enige verschil de wetenschap dat ik de bril meteen weer kan afzetten. De staat van de controllers achteraf loog er in ieder geval niet om. 'Recordhouder zweethandjes', stelde Verveen.

rend zijn. Sommigen durven niet meer over een brug of op bezoek bij iemand in een flat.'

'We gebruiken virtual reality om die angst op te wekken, en daar gaan we dan mee aan de slag terwijl je in een veilige omgeving bent. Dat bewijst maar weer: wat je ziet, is echt.'

Virtuorium, Nieuwe Rijn 44, di t/m zo vanaf 14.00

Prikkels, prikkels, prikkels

Waarom we nergens meer onze aandacht bij kunnen houden

Aandachtsprofessor Stefan van der Stigchel geeft tips om beter bij de les te blijven. 'Niemand kan multitasken.'

DOOR SUSAN WICHGERS Zodra je de deur uit stapt, begint de strijd om je aandacht, zegt Stefan van der Stigchel,

hoogleraar cognitieve psychologie aan de Universiteit Utrecht. Reclames, verkeersborden, voorbijgangers: allemaal visuele prikkels. En prikkels zijn afleiders.

Van der Stigchel doet onderzoek naar die prikkels. Hij is hoofd van het AttentionLab, een onderzoeksgroep die zich bezighoudt met

aandacht, visuele waarnemingen en hoe we die filteren. 'Er is geen wetenschappelijk bewijs voor, maar het lijkt erop dat er nu meer prikkels zijn dan ooit. Mensen klagen erover, er worden boeken over geschreven. Het is echt iets van deze tijd.'

Je kunt niet simpelweg zelf kiezen

welke prikkels je wel of niet toelaat. 'Als je de hele dag in bed blijft liggen met je ogen dicht, ja, dan heb je alleen last van interne afleidingen. Maar de prikkels in de buitenwereld, daar heb je beperkte controle over.'

Dat hoeft geen probleem te zijn, maar veel mensen kunnen er niet goed mee omgaan – ze weten niet hoe ze hun omgeving efficiënt in moeten richten. 'Die kan het best zo prikkelloos mogelijk zijn. Kantoorruinen zijn bijvoorbeeld een slecht idee, maar daar heb je weinig invloed op natuurlijk.'

Wat je wel zelf kan doen: notificaties van je telefoon uitzetten, afspraken maken met jezelf over het afmaken van bepaalde taken, en op het juiste moment pauze nemen. Een bekende methode om je daaraan te houden is de Pomodoro-techniek – dan concentreer je je 25 minuten lang op een taak, waarna je 5 minuten pauze neemt.

Het principe daarvan is mooi, zegt Van der Stigchel. 'Maar het probleem is, net als bij veel zelfhulpboeken, dat je er geen vaste getallen aan kunt knopen. Neem pauze als je zelf voelt dat je pauze moet houden, als taken niet meer lukken. En ga dan niet op je telefoon, maar maak een wandeling.'

Een andere fout die mensen geneigd zijn te maken: multitasken. 'Je kunt wisselen tussen verschillende taken, en de ene persoon kan dat beter dan de andere, maar multitasken is onmogelijk. Een mens heeft een werkgeheugen. Dat is verantwoor-

delijk voor het uitvoeren van taken, zoals een berekening maken, praten of luisteren. Je kunt echt maar één taak tegelijkertijd uitvoeren.'

'En toch proberen mensen het. E-mailen tijdens het vergaderen, of sociale media tijdens het studeren. Ik kijk uit op de universiteitsbibliotheek, daar zie ik studenten zitten achter hun laptop en daarnaast hun telefoon. Dat werkt niet.'

Die telefoon, die is sowieso niet heel bevorderlijk voor je rust en concentratie. Iets wat we allemaal heus wel weten, maar blijkbaar niet naar handelen. Als Van der Stigchel bij een lezing vraagt wie er naast zijn telefoon slaapt, gaan veel handen de lucht in.

'Het gaat vooral om de activiteit die je doet, niet per se om het apparaat zelf. Maar ook tijdens het kijken van een serie komen er meldingen binnen die je weer afleiden. En 's ochtends is het weer het eerste wat je ziet. Het is voor het brein goed om soms prikkelloos te zijn, zeker als je in bed ligt.'

De gouden tip voor optimale concentratie? 'Slaap goed, neem op tijd rust, kijk kritisch naar hoe je je dag invult en of je bepaalde notificaties op je telefoon echt nodig hebt. Mensen maken vaak grote ingrepen, terwijl het juist om de simpelste dingen gaat.'

Stefan van der Stigchel, Concentratie. Lezing, Studium Generale, Lipsius, donderdag 28 november, 19.30-21.00

'Multitasken is onmogelijk, en toch proberen mensen het.' Zo ook het kabinet. Foto Phil Nijhuis/Hollandse Hoogte

Kamervragen

Column

Ambitieuus maar realistisch

‘Geen pils maar Prozac’, luidde de aankondiging van een thema-avond in De Balie vorige week. Aanleiding was de presentatie van een rapport door het Interstedelijk Studentenoverleg (ISO). Daarin wordt, met een vergelijking van achttien verschillende onderzoeken naar studentenwelzijn, opnieuw aandacht gevraagd voor de stress die voortkomt uit de veronderstelde groeiende druk op studeren. Aanbeveling van het ISO: niet - zoals minister Van Engelshoven voornemens is - wachten op resultaten van nieuw onderzoek, maar nu maatregelen treffen om psychische klachten terug te dringen.

De eerste speler die in de aanbevelingen van het rapport wordt aangesproken is de student zelf. Iedereen met ernstige symptomen moet uiteraard altijd professionele hulp zoeken, binnen of buiten de onderwijsinstelling, maar dit rapport handelt juist ook over de gemiddelde student, en roept die op ‘ambitieuus maar realistisch te zijn’.

De doorsnee jongere aan de universiteit lijkt er namelijk nogal een wensenlijst op na te houden. Een fijne familieband, ook of juist na het uitvliegen. Hoge cijfers. Een relevant bijbaantje, commissietje hier, bestuurtje daar, zodat je op je sollicitatiegesprek wat meer te vertellen hebt dan wat anekdotes over uit de hand gelopen avondjes. Een lichaam dat ook zonder beschermende winterjas toonbaar is. Verzorgde vriendschappen, jaren oud of nog in opbouw, om niet alleen te zijn als alles tegenzit. Uitblinken in hobby of sport. Een warme omhelzing van de mens die je je hebbelijkheden vergeeft, of in ieder geval voor een nachtje misschien.

Philip Huff (35) schreef onder andere *Niemand in de stad*, een roman waarin Amsterdamse studenten met buitengewoon veel stress kampen. De een liegt over zijn studie, de ander worstelt met abortus. Een vader overlijdt en er wordt uitbundig vreemdgegaan. Verschillende personages streven het perfecte plaatje na, met alle gevolgen van dien. De schrijver verwoordde de problematiek mooi in een interview met *NRC*: ‘Hoe ouder je wordt, hoe meer levens erbij komen die je ook had kunnen leven, en die je ineens bij de strot kunnen grijpen. Daar mag je best verdrietig over zijn.’

November wordt kouder, natter en donkerder. Het is de maand bij uitstek om eens flink te somberen. Maar ook die van het opstellen van verlanglijstjes voor decemberavonden. Studenten die zichzelf eindeloos veel opleggen om vervolgens steeds teleurgesteld de balans op te maken, moeten daar misschien eens aan terugdenken. Hoe langer de lijst met begeerde cadeautjes vroeger was, hoe minder je de volgende ochtend leek te hebben gekregen.

IVO VERSEPUT is student geschiedenis

‘Ik kon gewoon goed leren’

Justine de Jager (17, geneeskunde)

Huis: Oude Vest
Huur: 320 euro
Grootte: 12 m²
Huisgenoten: 11, dubbelgemengd (Njord/Augustinus)

Jij bent nog jong.

‘Ik ben pas in september zeventien geworden. Ik ben vroege leerling, en heb een klas overgeslagen. Dat zeg ik niet om opschepperig over de komen, hoor! Ik wil niet dat mensen me een nerd vinden. Ik kon gewoon goed leren en heb geluk gehad dat mensen dat oppakten. Ik denk dat het bijzonderder wordt gemaakt dan het is.

‘Mijn beste vrienden waren achttien toen ik zestien was. Mezelf aanpassen aan oudere mensen ging vanzelf. Ik was altijd al redelijk goed gebekt, en kwam

ook vroeg in de puberteit. Alleen na het laatste examen mocht als enige niet naar een feest waar iedereen van mijn jaar heenging. Toen ik de volgende ochtend op Snapchat en Instagram allemaal leuke filmpjes en foto’s zag, vond ik het echt, écht heel erg.’

Waarom nam je geen tussenjaar?

‘Ik was klaar voor het studentenleven en bang dat ik me zou gaan vervelen. Ik wist dat ik geneeskunde wilde doen en had er gewoon heel veel zin in.’

Vond je het niet spannend om op je zestiende bij roeivereniging Njord te gaan?

‘Ik ben me er niet zo van bewust dat ik jonger ben dan de rest en ben nooit bang geweest om geen aansluiting te

vinden. Op Njord mag ik absoluut niet drinken. In het begin kreeg ik een kruis op mijn handen. Nu hangt er een foto van me achter de bar zodat de tappers weten dat ik geen alcohol mag.

‘En thuis? Het is niet zo dat ik nou voor mezelf een fles wijn open trek, maar een drankje is gewoon wel gezellig. Toen mensen om me heen begonnen met drinken, kwam het ook in mijn leven.’

Je kamer is nog best leeg.

‘Ik ben nog maar net verhuisd. Er staan nu een koelkast, bureau, kledingkast en bed, dus ik kan er leven. De ligging is heel gaaf, en het zijn eigenlijk drie huizen boven elkaar: van Augustinus, Minerva en wij. Mijn vader heeft tijdens de verhuizing koffie gezet voor een paar uitbrakende Augustijnen, haha. Zelf

was ik op huisweekend. Ik heb iedereen dus al goed leren kennen voordat ik de kamer in ging.’

Hoe was de kamerjacht?

‘Ik heb horrorverhalen gehoord maar bij mij viel het mee. Bij de hospiteeravond kwam ik moe en bezweet van het sporten aan - de douche op Njord kon daar die dag niet gebruikt worden. Maar het klikte. Toen ze me belden, zat ik te gillen in de treincoupé.

‘Ik voel me al helemaal thuis in Leiden. Bij Njord en in huis studeert iedereen iets anders, dat maakt het leuk. Ik heb een brede interesse. Als ik een student sterrenkunde ontmoet, wil ik weten: “Wat doe jij voor gekke dingen dan?”’

DOOR VERA ARNTZEN

Bandirah

